

İnsanlara Hürriyet, Milletlere İstiklal

Gökbayrak

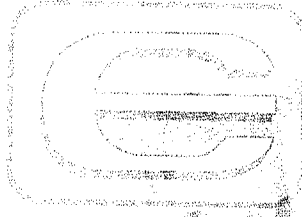
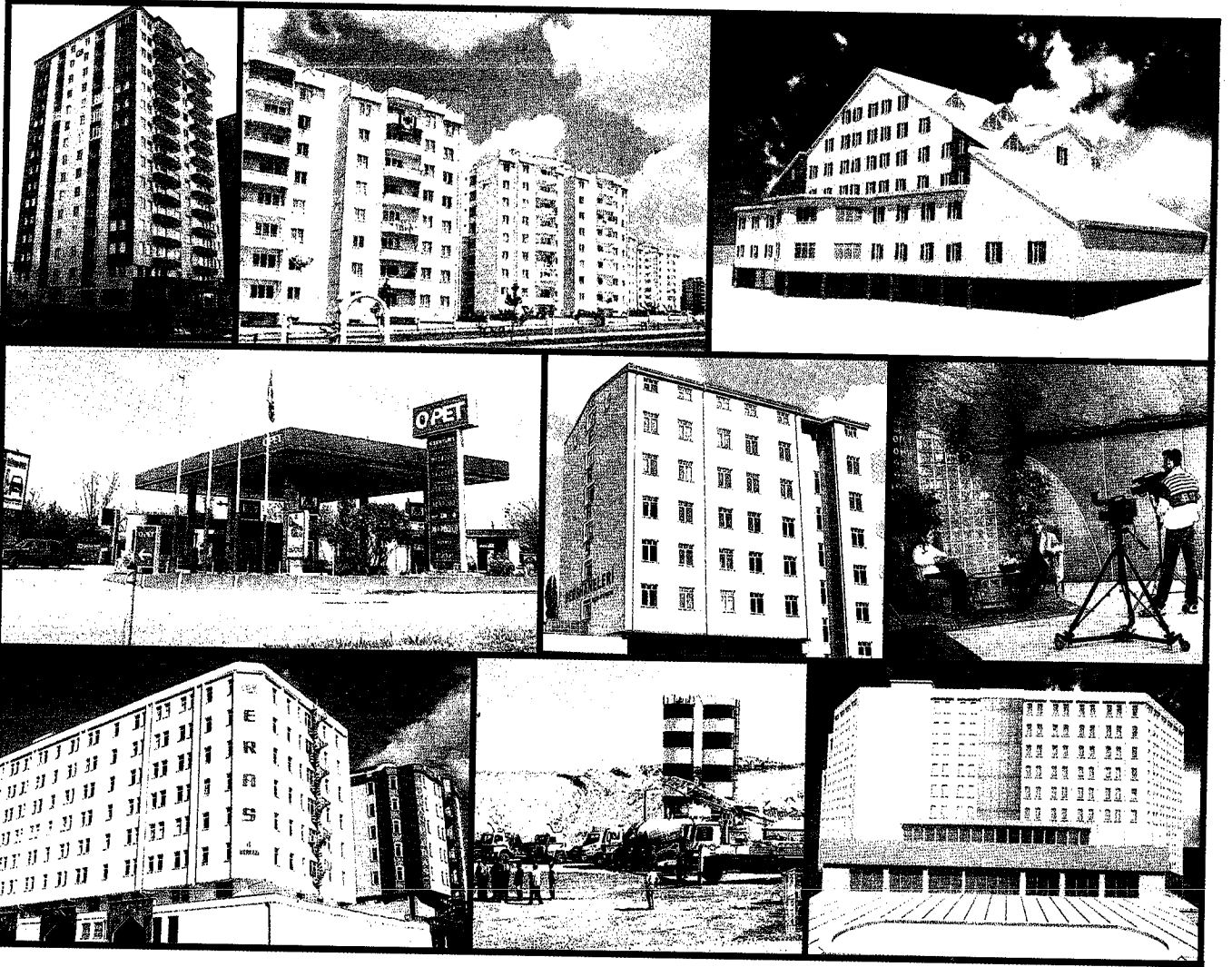
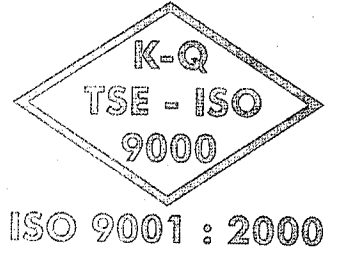
Temmuz - Ağustos 2008 İki aylık Fikir ve İstiklal Dergisi
ESKİ No: 1303-4282

Yıl: 15 | Sayı: 1

**UNESCO: 2008 KAŞGARLI MAHMUT YILI
TÜRK DİLİNİN ATASININ 1000. DOĞUM YILI**

ERAS

HOLDING A.Ş.

GÜLÜK Mah. İnönü Bulv. Karakuş Sok. Eras İş Mrk. Kat:3/302 Melikgazi/KAYSERİ
Tel: +90.352.330 21 10 (5 Hat) Fax: 330 21 15
www.eras.com.tr eras@eras.com.tr

ERAS
İNŞAAT TURİZM SAN. ve TİC. A.Ş.

ERCIYES
TİC. GİYİM YIV GİCE VE PET. İNŞUR. A.Ş.

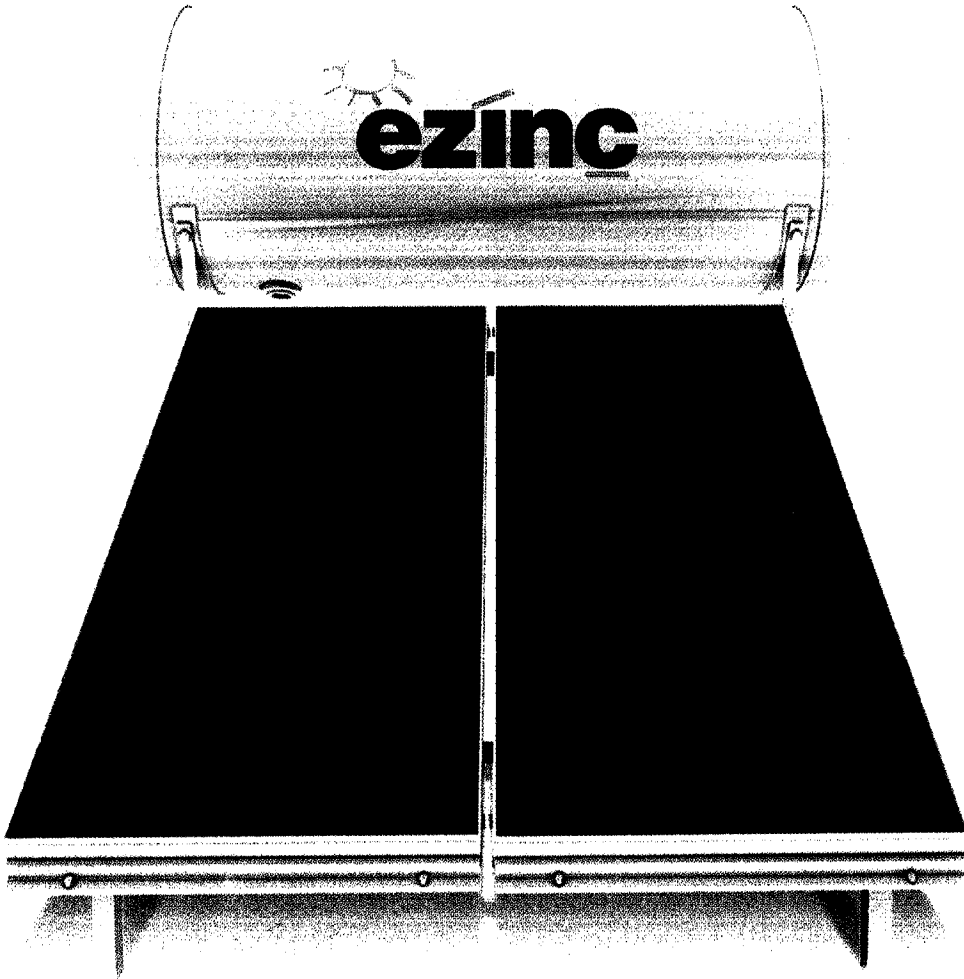
ERASANIL
SİGORTA ARACILIK HİZMETLERİ A.Ş.

ERAS
DERSAĞELERİ
TİC. GİYİM YIV GİCE VE PET. İNŞUR. A.Ş.

- ERCİYES TV • ERCİYES RADYO • AKIN GÜNLÜK GAZETESİ • GRAND ERAS OTEL
- GRAND ERAS ERCİYES OTEL • GRAND ERAS AKSARAY OTEL • ERAS BETON SANTRALİ

GÜNEŞ ENERJİSİ KULLANIN

Bugünün gerçekleri yarının masalı olmasın!

**Ezinc Güneş Enerjisi ile % 100 doğal,
24 saat kesintisiz bedava sıcak su keyfini yaşayın.**

GÜNEŞ ENERJİSİ DANIŞMA HATTI

0800 361 00 05

www.ezinc.com.tr

Güneş, evrenin en büyük ve en temiz enerji kaynağıdır. Bu büyük gücü hayatınızı kolaylaştırmak için kullanıyoruz. % 100 doğal, tamamen bedava...

Siz de sıcak su ihtiyacınızı güneş enerjisi kullanarak karşılayın. Hem sonsuz enerji kaynağını dilediğinizde kullanın hem de geleceğinize yatırım yapın.

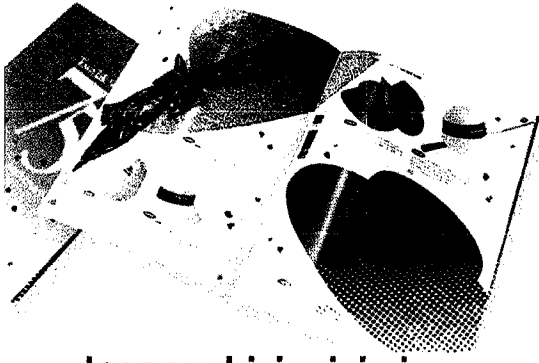

ezinc
güneş enerjisi...

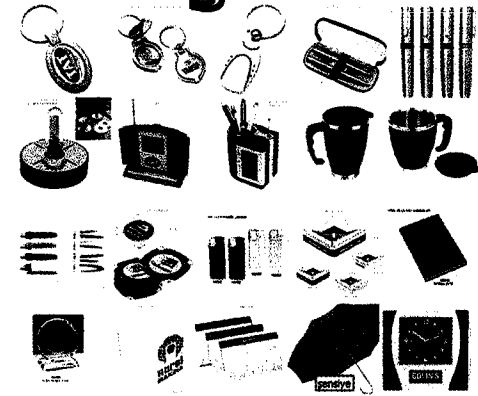
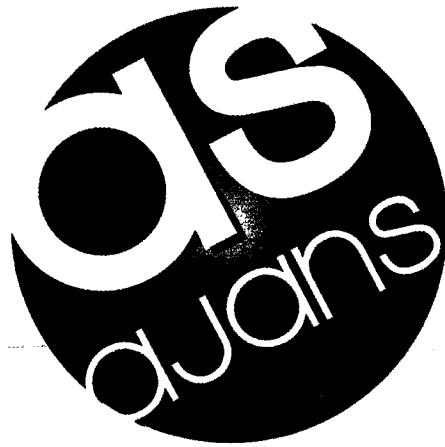
sizin hala
web siteniz yok mu

profesyonel
web çözümlerinizi için

tasarım bizim işimiz...

yıl başına hazırız...

Kıçikapu Mah. Kıçikapu Cad. Hasbahçeci İş Merkezi Kat:7 No:7
Melikgazi / KAYSERİ

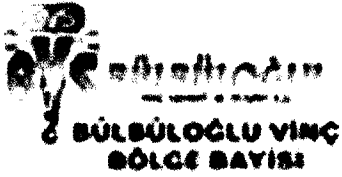
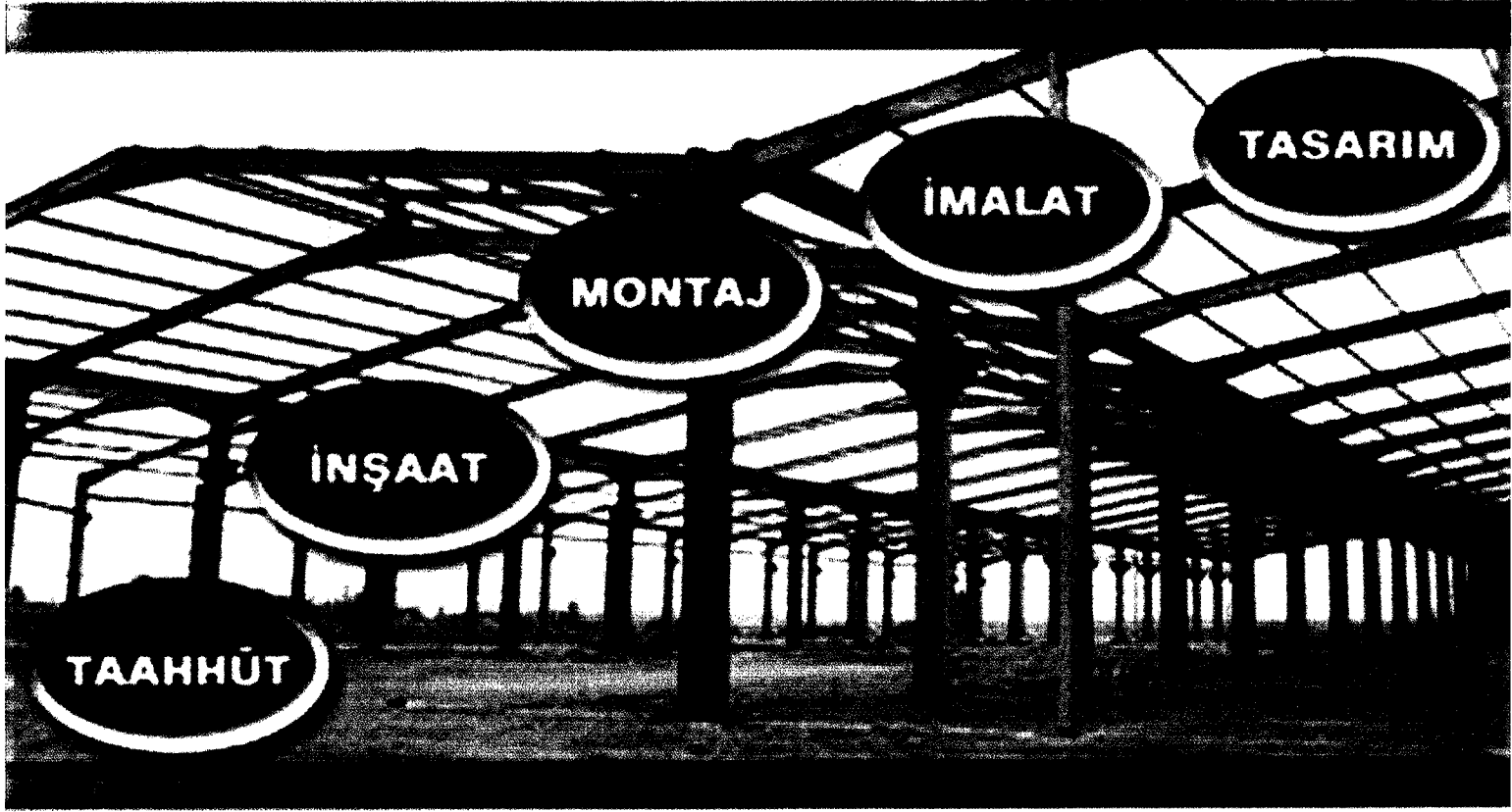
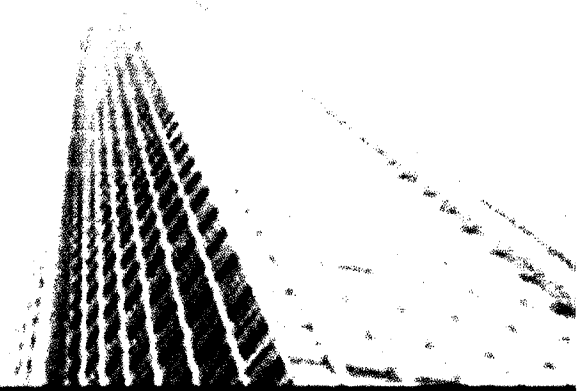
T: (0352) 232 49 49 | W: www.asajans.net | E: info@asajans.net

**ÇELİK KONSTRÜKSİYON
ve VİNC SİSTEMLERİ**

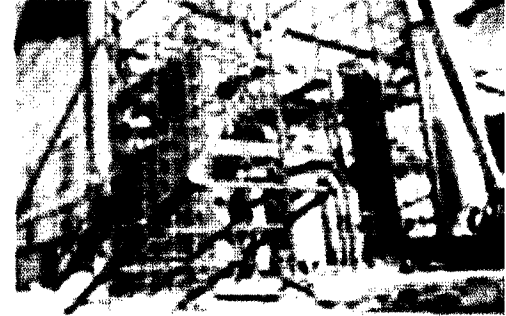
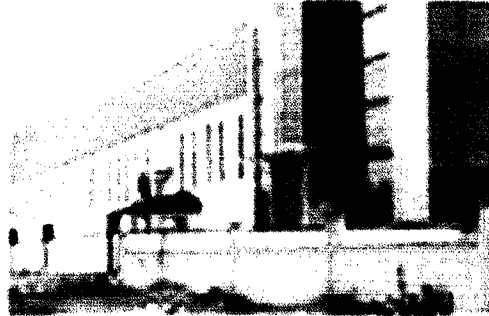
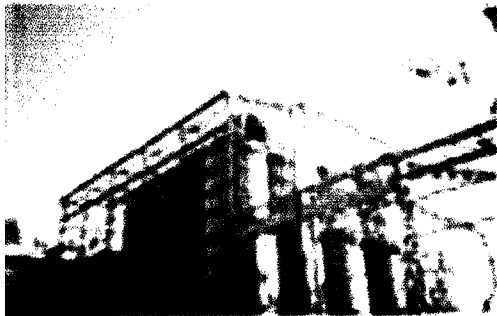

EMİN ÇELİK

EMİN ÇELİK İNŞ. MAK. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

**EN İYİ YAPI MALZEMESİ OLAN
ÇELİĞİ DAHA YAKINDAN TANIYALIM!**

**Organize San. Böl. 17. Cd. No.11 Tel:0.352 321 14 32 - 321 14 33
Fax:0.352 321 17 81 Melikgazi / KAYSERİ
www.emincelikcati.com • emincelik@emincelikcati.com**

Yıl : 15
Sayı : 84
Temmuz-Ağustos 2008

SAHİBİ
DOĞU TÜRKİSTAN
KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
GENEL MERKEZ ADINA
Seyit TÜMTÜRK

GENEL YAYIN MÜDÜRÜ
Oktay BOZKURT

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Ebubekir TÜRKSOY

EDITÖR
M. Dursun SÜYDÜNLÜ
editor@gokbayrak.com

HABER MÜDÜRÜ
Abdulahkim SELÇUK

YAYIN KURULU
Prof. Dr. Alimcan İNAYET
Prof. Dr. Metin KARAÖRS
Prof. Dr. Remzi KILIÇ
Prof. Dr. Uygur TAZEBEY
Prof. Dr. Zekeriya KİTAPÇI
Yard. Doç. Erkin EMET

REKLAM ve ABONE
Oktay BOZKURT
oktaybozkurt@gokbayrak.com
Gsm: 0535 461 38 93

YILLIK ABONE
Yurt İçi Abone : 20 YTL | Resmi Abone : 60 YTL
Avrupa : 25 Euro | Diğer ülkeler : 35\$

YURT İÇİ POSTA ÇEKİ
Oktay BOZKURT : 692046

BANKA HAVALESİ (EFT)
Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği
İş Bankası Kayseri Şubesi
TL: 5300 1944272
EUR TR 22 0006 4000 002 5300 0172164
USD TR 28 0006 4000 002 5300 4059137
CHF TR 97 0006 4000 002 5300 4059156

İDARE YERİ & YAZIŞMA ADRESİ
Hoca Ahmet Yesevi Mh. Türkistan Evleri 44. Sk. 28/A
38090 Kocasinan / KAYSERİ - TÜRKİYE
Tel: (0352) 339 39 65 | Fax: (0352) 337 35 04
Web: www.gokbayrak.com
E-mail: gokbayrak@gokbayrak.com
ISSN 1303 - 5282

Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazana aittir. Gönderilen yazılar yayımlansın veya yayınlanmasın iade edilmez. İsim zikredilerek iktibas edilebilir.

0 352 232 49 49
www.asajans.net
info@asajans.net

CIHANofset
Tel: 0.352 322 02 00 Fax : 322 07 77
cihanmekaoftset@gmail.com

■ Basın Bildirisi

Seyit TÜMTÜRK 4

TEMSİLCİLİKLERİMİZ	ADI SOYADI	TELEFON	FAX	CEP TEL
GENEL MERKEZ	Oktay Bozkurt	0.352 339 39 65	0.352 337 35 04	0.535 461 38 93
Ankara Şube	Hayrullah Efendigil	0.312 319 54 72	0.312 319 54 72	0.535 735 05 40
Ankara İl Temsilcisi	Abdullah TURSUN	0.312 319 54 72	0.312 319 54 72	0.536 334 06 77

YURT DIŞI TEMSİLCİLİKLERİMİZ

Almanya	Dolgun İsa	0049 179 651 98 60
Almanya	Dilşad Hazneci	0049 172 999 23 32
Avusturya	Hüseyin Hasan	00411 492 01 19
Amerika	Nury Turkel	00202 255 68 48
Amerika	Gulametin Pahta	00516 542 46 69
İngiltere	Enver Tohti	0044 078 631 160 77
Hollanda	Nurettin Atabay	0031 207 104 528
Hollanda	Sadıkay Seley	006 458 58 110
İsviçre	Karahan Endilli	0041 48 49 54 707
Kanada	Rukiye Turdış	001 647 210 66 56
Kanada	Kamil Tursun	001 780 665 20 34
Kanada	Tuyghun Abdulveli	00416 878 58 60
Kazakistan	Khahriman Gojamberdi	0073272 - 280670
Kırgızistan	Rozimehmet Abdulkakiev	00996-312-240616
S. Arabistan	Sırajiddin Azizi	00966 54511612
Japonya	İlham Mahmut	08145 827 28 44

YURT İÇİ TEMSİLCİLİKLERİMİZ

İstanbul	Gürhan Atan	0.555 253 41 52
İstanbul	Muhammet Ebzal	0.537 441 65 30
İstanbul	Abdullah Tuğcu	0.533 651 53 38
İstanbul	Mehmet Dönmez	0.538 743 00 00
İzmir	Ali Çağın	0.536 410 87 48
İzmir	Hasan Orhan	0.533 218 34 76
Gaziantep	Öğr.Gr.Mustafa Mete	0.532 593 78 98
G.Antep/İslahiye	Yusuf Yıldızgil	0.537 355 04 27
Sinop/Boyabat	Cemal Yanikel	0.543 483 61 57
Ş.Urfa	Yusuf Türkmen	0.543 551 05 20
Samsun/Bafra	Ahmet Dost	0.505 246 64 39
Yozgat	Osman Batur Kapuzozoğlu	0.545 310 10 56
Elazığ	Tuna Ercan	0.532 515 10 90
Malatya	Serkan Küçük	0.532 737 60 27
Konya	Fevzi Atılgan	0.505 728 37 92
Konya	Alev Ayyıldız	0.544 395 13 26
Kocaeli/Değirmendere	Burak Kuraner	0.554 708 22 54
Niğde	Prof. Dr. Remzi Kılıç	0.536 467 09 19
Kahramanmaraş	Osman Topal	0.542 675 64 10
Antalya	Cemalettin Emec	0.505 880 23 44
Kırşehir/Mucur	Hakan Karakaya	0.544 614 78 14
Erzurum	Serdal Bostancı	0.537 843 33 31
Çorum	Ahmet Saim Altıntaş	0.505 342 99 88
Adıyaman	Yaşar Olgun	0.536 628 46 89
Bursa	Tayfun Keremli	0.505 893 23 32
Sakarya	Serkan Tan	0.535 323 43 94
Burdur	Canan Tören	0.544 551 88 31
Kastamonu	Adem Bahadır	0.544 246 55 55
Adana	Özgür Seçkin	0.536 286 85 15
Aydın	Burak Güler	0.506 201 06 31

■ Çin 2008 Olimpiyatları ve Bu Süreçte Doğu Türkistan Gerçeği

Nida HAKKULU

5

■ Kaşgarlı Mahmud 1000 Yaşında veya Kaşgarlı Mahmud Yılı

Yakup DELİÖMEROĞLU

8

■ Kaşgarlı Mahmud Kimdir?

Prof. Dr. Zeynep KORKMAZ

16

■ Doğu Türkistan'dan Haberler

Gökbayrak

22

■ Dernek Faaliyetlerimiz

Gökbayrak

25

■ Şarkı Türkistan Tarihi

M.Emin BUĞRA

30

Basın Bildirisi

Seyit TÜMTÜRK
Dünya Uygur Kurultayı Başkan Yardımcısı

Biz Doğu Türkistanlılar, bu günü tarihimiz boyunca unutmayacağız. 2008 yılının sekizinci ayının sekizinci günü, komünist Çin işgalinin başladığı 13 ekim 1949 gibi hafızalarımıza kazınacaktır. Tarihçilerin de ajandalarında bu gün için bir not düşmelerini istiyoruz.

Binlerce kilometre uzakta, şu anda trajikomik bir olay yaşanmaktadır. Anti-demokratik bir ülke, kendisine verilen hediye kutlarken dünya alkışlamaktadır. Dünya; kanı, baskıyı, soykırımı, asimilasyonu alkışlamaktadır. Kemik yığınları üstüne kurulmuş, kanla yağrulmuş harçla inşa edilmiş emperyalist bir ülkeyi alkışlamaktadır.

Kızıl cehennemin içinde kaybolacak bir olimpiyat başlamaktadır. Barış anlamı atfedilen spor, silahların gölgesinde, askerlerin kuşatmasında en acı günlerine hazırlanmaktadır.

49 yıldır Doğu Türkistan'da, Tibet'te, İç Moğolistan'da ve Çin'in dört bir yanında uyguladığı vahşetin ödülü olarak verilen olimpiyatları, Çin tüm şiddeti ile mazlum halkların üstüne çevirdi. Son bir ayda sadece Doğu Türkistan'da yapılanlar.

20 Haziranda Aksu vilayetinde bir camiye Olimpiyatlar ile ilgili pankart asmak istediler, ancak cemaat karşı çıktı. Bunun üzerine cemaatten tutuklananlar oldu ve camii kaçak olduğu gerekçesi ile yıkıldı. 1998 yılında inşa edilen caminin kaçak olduğu 10 yıl sonrası anlaşıldı ?

8 Temmuzda Kaşgar'da toplanan mahkemede siyasi suçlardan yargılanan 20 kişiden 5 i idam cezasına çarptırıldı. 2 Doğu Türkistanlının idamı hemen gerçekleştirildi. Diğerleri ise ömür boyu hapse mahkum edildi. 1 gün sonra, Ürümcü'de bir eve baskın düzenleyen Çin polisi, 5 Doğu Türkistanlıyı şehit etti. 2 si ağır yaralandı ve 8 kişi tutuklandı. Konu hakkında hiçbir açıklama yapılmadı, masum Doğu Türkistanlılara böyle canice

bir saldırının neden ve niçin yapıldığı gizlendi. Olimpiyatlar bahane edilerek Doğu Türkistan tamamen dünyadan izole edildi. Basın mensupları başta olmak üzere ülkeye giriş yasaklandı. Doğu Türkistan'da iş yapan girişimcilere vize verilmemekte, ülkede olanlar da sınır dışı edilmekte. Doğu Türkistanlıların toplu halde bulunmaları suç sayılmakta. Bu nedenle Doğu Türkistanlılar cenaze ve düğün törenlerini bile yapamamaktadır.

Sokaklarda sivil halktan daha çok asker ve polis bulunmaktadır. Aylardır Doğu Türkistan'da sokağa çıkma yasağı uygulanmaktadır. Sokaktaki halk çeşitli nedenlerle taciz edilmekte, tartaklanmakta ve tutuklanmaktadır.

4 Ağustos da tüm dünya medyasının manşetlerine yansıyan Doğu Türkistan'ın Kaşgar şehrinde vuku bulan olayın perde arkasını demokratik ve tarafsız insan hakları örgütlerinin incelemesinin altını çizerek belirtmek isteriz. Kaşgar'daki son olaylar Uygur halkının ne kadar çaresiz olduğunu göstermektedir. Kaşgar'daki bu saldırının asıl sorumlusu Doğu Türkistan da zulüm ve soykırım politikaları ile işgalci Çin komünist yönetimidir, bunun gibi senaryolar ile Doğu Türkistan halkını dünyaya terörist olarak lanse etmeye çalışmaktadır.

Olimpiyatlar nedeni ile bir devlet terörü başlatılmış ve ağırlaştırılarak uygulanmaktadır. Evler basılmakta insanlar katledilmekte, siyasi suçlardan idam edilmektedir.

Doğu Türkistanlılar şiddetin her türüne karşıdır. Barış için verilen mücadelenin ancak barışçıl yöntemler ile yapılması gerektiğine inanmaktadır. Bağımsızlık ve insan hakları mücadelesi vermekteyiz. Bu mücadelemizi azim ve kararlılıkla hedefimize ulaşıncaya kadar tüm dünyada insanların insanca yaşama haklarını elde edinceye kadar devam ettireceğiz...

ÇİN 2008 OLİMPİYATLARI VE BU SÜREÇTE DOĞU TÜRKİSTAN GERÇEĞİ

Nida Hakkulu
Araştırmacı-Yazar

Daha önce yazdığım yazılarımda komünist Çin yönetiminin Doğu Türkistan halkı üzerindeki baskılarını belli başlıklar altında örneklerle ortaya koymaya çalışmıştım. Bu yazıda olimpiyatlar sürecindeki Doğu Türkistan'da yürütülen devlet terörü ve onun toplumdaki yansımalarından bahsetmeyi düşünüyorum. Esas konuya geçmeden şunu ifade edeyim ki, yakın geçmişe bakacak olursak Çin yönetiminin Doğu Türkistan halkına uygulamakta olduğu sindirme politikasının eskilere yeni yöntemler eklenerek, çok hızlı bir şekilde devam etmekte olduğunu görürüz. Çeşitli İnsan hakları kuruluşları tarafından tespit edilen raporlar bu konudaki sorunları açık olarak ortaya koymaktadır. Başta yaşam özgürlüğü olmak üzere inanç özgürlüğü, seyahat etme özgürlüğü gibi evrensel insan hakları beyannamesinde belirtilen haklar şuan Doğu Türkistan halkını kapsamıyor. Aynı şekilde Çin'e bunun hesabını soran bir devlet de yok ortada. Gündeme getirilen bazı söylemler sözü söyleyen kişi ya da devletin çıkarları ile sınırlı kalmakta. Bunun örneklerini dünyanın birçok yerinde cereyan etmekte olan olaylar ile belgelemek mümkündür.

Asıl konumuza dönecek olursak Olimpiyatların amacı barışçıl rekabeti teşvik etmek, mükemmellik ve ortak insanlığın arayışıdır. Uluslararası düzeydeki bir dostluğun simgesi olan olimpiyatlar geçmişte mazlumun yanında olmanın göstergesi olmuştur. Sadece çeşitli spor dallarındaki sporcuların yarışmasından ibaret değildir. Tarihte bunun birçok örneği vardır. Mesela, 1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesini protesto eden ve ABD'nin başını çektiği 64 ülke Moskova'yı protesto etmiştir. Oyunlara sadece 80 takım katılmıştır.

Dört sene sonra bu defa ABD'de yapılan olimpiyatları, Doğu Bloğu ülkeleri boykot etmiştir. Bu bağlamda SSCB'nin önderliğinde aralarında Doğu Almanya ve Küba'nın bulunduğu 13 ülke olimpiyatlara katılmamıştır. Yine Kamboçya, Mısır, Irak ve Lübnan, Arap

İsrail Savaşı'nı protesto için bu olimpiyatlara katılmamıştır[1]. Maalesef Doğu Türkistan'da sözde komünizm nikabı takmış Çin'in yapmakta olduğu baskı ve katliamlar gerek İslam dünyası, gerekse komşuları tarafından görmezden gelinmektedir. Düşenin dostu olmaz ya.

Olimpiyatların Doğu Türkistan sınırları dışındaki kişi ve kurumlara ne getirdiği veya ne götürdüğü bizim konumuz değildir. Ben aşağıda 2008 olimpiyatlarının Doğu Türkistan'a ne getirdiği ve ne götürdüğünü ortaya koymaya yarayacak bazı olayları aynen anlatmaya çalışacağım.

Hoten'de Kadınlar Olayı:

Hoten şehrinin Lop otobüs durağında (Bu durak, Hoten İlinin Çıra, Kerye ve Lop olmak üzere birkaç ilçesinden gelen otobüslerin kalkış yeridir) toplanan 600 civarında doğu Türkistanlı bayan gösterici 23 Mart günü saat 10.00 sularında şehir merkezine doğru ilerlemişlerdir. Milli kıyafetleri ile şehir merkezine yürüyen bayanların sayısı hızla çoğalmış, büyük pazaryerine ulaştıklarında katılım 1000'i geçmiştir.

Devlet güvenlik güçlerinin uyarılarına rağmen Kaymakamlığa yürümek isteyen bayanlara polis sert müdahalede bulununca seyirci halkın itirazı üzerine ortalık birden karışmıştır. Bu arada olaya sonradan katılanlarla gösteri yapanların sayısı 2000'i geçmiştir.

Olaydan sonra 400'den fazla gösterici tutuklanmıştır. Çok sayıda Çinli esnafın iş yerleri zarara uğramıştır. İkinci günü yine sokaklara dökülen göstericilerden 200 civarında katılımcı gözaltına alınmıştır.

Göstericilerin talepleri şöyleydi:

Çin hükümetinin yerli halk tarafından benimsenmiş millî örf ve adetlere karşı yürüttüğü baskının durdurulması.

Tutukluken 3 Mart günü cesedi ailesine teslim edilen, Muttelif Hacı adındaki bir tüccarın, işkence ile öldürülmesi üzerine, Çin güvenlik güçlerine karşı oluşan tepkiler. Olayın aydınlatılması.

Günahsız tutuklulara karşı vahşice işkencenin durdurulması ve onların serbest bırakılmasıdır.

23 Mart Hoten'de Çin'in baskıcı yönetimine karşı baş kaldıran kadınlar olayı esnasında, Hoten ilinin Karakaş ilçesinde de sayıları 500 civarında kadın eylem yapmak için sokaklara dökülmüştür. Katılımcılar arasında ortaokul öğrencilerinin de olduğu bildirilmektedir. Çin güvenlik güçleri ile aralarında çıkan çatışmada 10 gösterici yaralanmıştır. Olaydan sonra 27 kişi gözaltına alınmıştır. Bu gösteride eylemcilerin talepleri dinî eğitim özgürlükleri ve örf adetlerinin yaşatılmasının serbest olması yönünde olmuştur.

Sözde Uçak Kazası Girişimi:

Çin Emniyet güçlerinin verdiği bilgilere göre, 7 Mart günü uçak kazası girişiminde bulunduğu iddiasıyla 3 kişi gözaltına alınmıştır. Bunlardan birisi 19 yaşında bir kız olup, adı Güzel Nur Tursun'dur. İddia edildiğine göre bu kız, 7 Mart günü Ürümçi'den Pekin'e yola çıkmış Güney hava yollarına ait CZ6901 sefer sayılı uçağı havada patlatma girişimde bulunmuştur. Olayı önleyen söz konusu hava yolları şirketine, Çin hükümeti 67 bin dolar ödül vermiştir.

Alınan bilgilere göre kızın memleketi Aksu İlinin Kuçar ilçesidir. Haber kaynaklarına baktığımızda bu kızın daha önce Pakistan'da eğitim gördüğü ve olay esnasında da yanında Pakistan pasaportu bulunduğu bildirilmektedir. Fakat Pakistan kaynaklı haberler kızın Pakistan'da eğitim gördüğünü doğrulamamaktadır.

Semen Yolu Olayı:

Kaşgar Semen Yolu Olayı, 04. 08. 2008 tarihinde Kaşgar şehrinin Semen Yolu üzerinde bulunan bir otelin önünde sabahın erken saatlerinde meydana gelmiştir. Bu olay sabah

koşusu için yolda egzersiz yapmakta olan bir grup Çin Sınır Güvenlik komando timi üzerine kamyonetle yürüyen iki Uygur genç tarafından gerçekleştirilmiştir. Saldırganlar iki kişi olup, önce el bombaları ile saldırıya geçmişler, arkadan askerlerin üzerine kamyonetle yürümüşler ve bununla hırslarını alamayan saldırganlar geri kalan askerlere karşı bıçaklı saldırılarda bulunmuşlardır. Olay sonucunda 16 asker öldürülmüş ve 16 asker ise yaralanmıştır. Çin haber ajansının verdiği bilgilere göre bu iki kişi sağ olarak yakalanmış ve onların Doğu Türkistan'ın bağımsızlığı için faaliyet gösteren teşkilatlarla ilişkilerinin olduğunu açıklanmıştır.

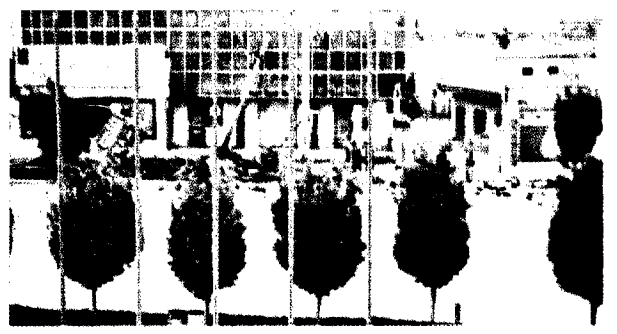
Kuçar Olayı:

10.08.2008 tarihinde Aksu İlinin Kuçar ilçe merkezinde bir grup Doğu Türkistanlı ile Çinli güçler arasında silahlı çatışma yaşanmıştır. Saatlerce aralıksız devam eden bu olayda Kuçar İlçe Emniyet Müdürlüğü, Kuçar İlçe Yargı Mahkemesi, Kuçar İlçe Doğum Kontrol Merkezi olmak üzere devletin birkaç önemli kurumu zarar görmüştür. Bazı kaynaklarda ifade edildiğine göre saldırıda zarar gören devlet kurumlarının sayıları 17'dir.

Bu olayda ölenlerle ilgili farklı rakamlar mevcuttur. Devletin verdiği bilgiye göre ölenlerin sayısı 12 kişidir. Bunlardan 10 kişi saldırganlardan, 1 kişi ise, devletin güvenlik görevlisidir. Diğer bir kişi ise yoldan geçen bir vatandaşdır. Olay şahitlerinin ifadelerine göre ise, bu rakam devletin açıkladığı rakamların aksinedir. Yani devletin güvenlik elamanlarından 10 kişi öldürülmüş ve ölenlerin içinde İlçe Emniyet Müdürü de vardır.

Mahalle sakinlerinin söylediklerine göre bu olay gece saat 03.00'den sabah saat 8:00'e kadar devam etmiştir. Bu esnada aralıksız süren çatışmalarda birçok patlama sesi duyulmuştur. Sabaha kadar silah sesi kesilmemiştir.

Şin Hua (devletin haber ajansı) haber ajansı tarafından verilen bilgiye göre, saldırganlar 15 kişi olup, bu olayda yaralanan kişi sayısı 5'tir. Aynı kaynağın bildirdiğine göre saldırganlar araba ve motor gibi araçları da

kullanmıştır. Yerli halktan alınan bilgiye göre saldırganlardan bazıları canlı bomba olarak kendilerini patlatma girişiminde de bulunmuşlardır. Bunların içerisinde bayanların olduğu bilinmektedir. Alınan bilgilere göre bu olaya katılan 15 yaşındaki bir kızın 17 yerinden yaralandığı ve Çin polisi tarafından yaralı olarak ele geçirildiği bildirilmektedir. Kızın adının Helçem Abliz olduğu bildirilmiştir. İki bayandan birinin ise, çatışma sırasında Çinli güçlerin açtığı ateşte öldüğü bildirilmiştir.

Bazı kaynakların belirttiğine göre saldırganlardan 8 kişi Çin güvenlik güçleri tarafından olay yerinde öldürülmüş, 2 kişi güvenlik güçleri yanlarına yaklaşınca üzerilerindeki bomba ile intihar ettikleri, 2 kişinin olay yerinde sağ olarak ele geçirildiği ve 3 kişinin kaybolduğu bildirilmiştir.

Yamanyar Köyü Olayı:

12.08.2008 tarihinde Yamanyar köyünde Çinli güçler tarafından kurulan yol kontrol noktasına kimliği belirsiz 3 kişi baskın düzenlemiştir. Olay sonucunda Çin güvenlik güçlerinden iki kişi ile bir komünist parti üyesi görevli öldürmüştür. Daha sonra failler olay yerinden ayrılmıştır.

Kızılbuya Olayı:

27.08. 2008 tarihinde Kaşgar İlının Feyziabad İlçesi Kızılbuya köyünde Çin güvenlik güçleri ile Doğu Türkistanlı Uygur Türkleri arasında silahlı çatışma yaşanmıştır. Çeşitli kaynaklardan alınan bilgilere göre 27 ağustos akşam saat 17.00 sularında Çin güvenlik güçleri Anargül Mütellif adında bir şüpheli şahsı aramak için geniş arazideki mısır tarlasını muhasaraya almışlardır. Bu bayan 12 ağustosta Yamanyarda yaşanan olayın zanlılarından biri olarak görülmektedir. Güvenlik güçleri tarlada arama yaparken aniden bir grup kişinin saldırısına maruz kalmışlardır. Saldıran şahıslar ellerindeki bıçakla 2 polis memurunu öldürmüş, 4 polis memurunu ise yaralamışlardır. Geri kalan Çin güvenlik güçleri olay yerinden kaçmışlardır. Bir polis memuru saldırganlardan birinin elinde gör-

düğü kanlı bıçağı görünce korkup kaçtığını ifade etmiştir.

Haber kaynaklarında Çin güvenlik güçleri Yamanyar köyünden Abdurehim Ehet, Keyyum Bavudun, İmam Hasan, Hasan Hoşur ve Abdusalam Sultan adında 7 kişiyi tutuklama emri çıkarmıştır. Bu olayın aslında polisin onları yakalamak için yürütülen arama çalışmaları esnasında yaşandığı bildirilmiştir.

Fransız haber ajansının bildirdiğine göre Çin güvenlik güçleri 30 Ağustos tarihinde 6 Uygur'u idam etmiştir. Çin haber ajansının verdiği bilgi bunun aksinedir. Onlara göre, Çin güvenlik güçleri 12 Ağustos tarihinde Kaşgar'da öldürülen 3 güvenlik memurunun katillerini aramaya başlamış, bu olay kapsamında şüpheli görülen birkaç kişi tutuklanmıştır. Bir grup şüpheli kişi ile mısır tarlasında karşılaşan güvenlik güçleri onlara ateş açmıştır. Zanlıların sayıları 9'dur. Çinli güvenlik güçlerinin ateş açması sonucu bunlardan 6 kişi olay yerinde hayatını kaybetmiştir[2].

Burada bahsettiklerim için sadece basına yansıyan kısmıdır. Toplumun her kesimini ayrı ayrı ele alacak olursak Doğu Türkistan halkı üzerindeki baskıların ne ölçüde olduğunu iyi tespit etmek mümkündür. Bu şekilde Eğitim, ticaret, sosyal yaşam, işsizliğin sebepleri, hukuk kurallarının kendileri tarafından hiçe sayılması, kanun önündeki bölgesel ve ferdi eşitsizlik, sistematik asimilasyon gibi konular çok büyük sorunların yaşandığı konulardandır. Sözü ettiğimiz olaylar ise baskıların dayanılmaz boyutlara ulaştığının bir sonucudur. Olayların gelişme süreci ve meydana geliş şekline baktığımızda bunların hiçbir zaman bir terör mantığını yansıtmadığı görülür. Bu olaylar bir başka deyişle ancak denizde boğulmak üzere olan bir canlının çırpınışı ile çevreye verdiği görüntüler olabilir. Ama tarihte onları hiçbir deniz yutamadığı gibi bundan sonra da asla yutamayacaktır. Çinlilerin komünist lideri Mao'un dediği şu söz sonunda gerçekleşecektir: "Zulmün olduğu yerde mutlaka isyan çıkacaktır. Başkaldırının olduğu yerde mutlaka galibiyet olacaktır". Bu sözü sadece Çinlilerin bilmesi için zikrediyorum.

KAŞGARLI MAHMUT

1008

2008

Yakup DELİÖMEROĞLU
Avrasya Yazarlar Birliği Genel Başkanı

KAŞGARLI MAHMUT 1000 YAŞINDA VEYA KAŞGARLI MAHMUT YILI

UNESCO, 2008'i 1000. doğum yılı mü-nasebetiyle Kaşgarlı Mahmut yılı ilan etti. Bu senenin ilk sözlüğümüz ve dilbilgisi kitabımız Divanü Lûgati't-Türk'ün yazarı Kaşgarlı Mahmut adına kutlanacak olması, Türk dili ve Türk kültürü açısından önemli bir kazanç olarak görülüyor. Yazılışı, içeriği ve tek nüshasının bulunuşu bile belgesel filmlere konu olabilecek Divanü Lûgati't-Türk'ün ve yazarı Kaşgarlı Mahmut'un ülkemizde ve dünyada tanıtımı için Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Türk Dil Kurumu tarafından çalışmalar başlandı.

Avrasya Yazarlar Birliği, 2008 yılının Türkçe'nin ve ilk büyük sözlüğünü ve ilk Türk ansiklopedisini hazırlayan büyük bilgin Kaşgarlı Mahmut'un doğumunun 1000. yılı olması dolayısı ile 2008 yılını "Kaşgarlı Mahmut Yılı" ilan etti. Avrasya Yazarlar Birliği, Kaşgarlı Mahmut'un kayıp eseri olan, Türkçe'nin ilk gramer kitabını bulana, 1000. yıl dolayısı ile 1000 Cumhuriyet altını ödül verecek.

Kaşgarlı Mahmut Yılı içerisinde Birliğimiz, "Kaşgarlı Mahmut 1000 Yaşında" adı altında Türk Dünyasında ve tüm dünyada büyük bilginin kamuoylarının gündemine gelmesi için faaliyetler yapacak.

Türk dilinin ilk sözlüğünü ve Türk kültürünün ilk ansiklopedisini hazırlayan Kaşgarlı Mahmut, 1008 yılında Kâşgar'da doğdu. Yakın zamana kadar doğum tarihi ile ilgili kesin bilgilere ulaşılamayan büyük Türk Bilgininin hayatı hakkında yapılan son araştırmalarda doğum tarihinin 1008 yılı olduğuna karar verildi.

Kaşgarlı Mahmut'un hayatı da eserlerinin serüvenleri de son derece sıra dışı ve heyecan uyandıracak özellikler taşırlar. Eğer bu gerçekten ilgi çekici gelişmeler olmasa idi, bugün biz Kaşgarlı Mahmut'u büyük bilgin olarak değil de Batı Karahanlı devletinin Hakanlarından birisi olarak kitaplarda okuyacaktık. Ve belki de o zaman ünvanı da "Kaşgarlı" olmayacaktı.

Kaşgarlı Mahmut, Türk tarihinin önemli devletlerinden birisi olan Karahanlı Devletinin hanedan sülalesine mensuptur ve Batı Karahanlı Hakanlarından Buğrahan Muhammet Yağan Tekin'in torunu ve Şehzade Hüseyin Emir Tekin'in oğludur. Buğrahan Muhammet Yağan Tekin Batı Karahanlıların Hakanı iken 1005 yılında Doğu Karahanlıların Hanı Arslan Hanla savaşmış ve Arslan Hanı ele geçirmiştir.

Kaşgarlının dedesi Yağan Tekin, 18 aylık kısa Hakanlık döneminden sonra tahtı kendi isteği ile Kaşgarlı Mahmut'un babası Hüseyin Emir Tekin'e devretmek istemiştir. Bu devir teslim için büyük ziyafetler hazırlanmış davullar dövülmüştür. Bu ziyafet sırasında Yağan Tekin'in eşlerinden Hanısı, tahta kendi oğlu İbrahim'i geçirebilmek için diğer şehzadeleri zehirlemiştir. Kaşgarlının Babası Hüseyin Emir Tekin de zehirlenenler arasındadır. Bu saray darbesinden sonra İbrahim 1057 yılında Batı Karahanlıların Hakanı olmuştur. Kaşgarlı Mahmut ise bu tuzaktan kendisini kurtararak Batı Karahanlı Devletinin topraklarından kaçmıştır. Ancak İbrahim Hanın adamları her yerde onu aradıklarından o kendisini gezgin veya bilgin gibi sıfatlarla takdim ederek sık sık yer değiştirmek zorunda kalmıştır.

Urimçi'de yayınlanan eserlerde Kaşgar'dan 45 km. güney batıda Opal kasabasında dünyaya geldiğini bildirmektedirler. Kırgızistan'daki yayınlarda ise Issık göl kenarında bir köyde doğduğu ve halen köy halkının bu bilgiyi benimseyerek yaşadıklarını ileri sürmektedir. Bu yıllardır süren Kaşgarlı Mahmut'un Kırgızistan'da Barsgang'da mı yoksa imparatorluğun merkezi Kaşgar'da mı doğduğu hakkındaki tartışmaların bir devamı gibi sürüp gideceğe benzemektedir. Büyük Türk ermişi Yunus Emre'nin, Anadolu'nun 40 yerinde makamı olmasının güzelliğinde olduğu gibi hem Uygur hem de Kırgızların Kaşgarlıyı sahiplenip bağırklarına basmalarını memnuniyetle karşılamalıyız. Bilimse kendi işini yapmaya devam etmeli.

Kaşgarlı Mahmut, kendi döneminin imkanları ile çok iyi bir eğitim gördükten sonra kendisini Türk haklarını dili ve kültürlerini incelemelerine adanmıştır. Bu amaçla Orta Asya'yı boydan boya şehir şehir, köy köy, oba oba, oymak oymak gezen Kaşgarlı Mahmut, 30 dan fazla Türk lehçesini ve özellikle Oğuz, Kıpçak, Karluk, Bulgar, Argu, Kençe, Uğrak, Yabaku, Peçenek, Çiğil, Suvar, Hakaniye, Tatar, Başkurt lehçe ve ağızlarını çok iyi öğrenmiştir.

Kaşgarlı Mahmut bu lehçeleri niçin öğrendiğini şu sözlerle açıklamaktadır: " Ben Türklerin, Türkmenlerin, Oğuzların, Çiğillerin,

Yağmaların, Kırgızların şehirlerini uzun yıllar baştan başa dolaştım, sözlerini topladım, değişik sözlerin özelliklerini öğrendim. Ben bu işleri dil bilmediğim için değil aksine bu dillerin en küçük farklarını kaydetmek için yaptım." demektedir. O, yalnızca kelimeleri değil; atasözlerini, şiirleri, hayat tarzlarını, kültürlerini Türk felsefesini yansıtacak değerleri de kayıt altına almıştır.

Kaşgarlı, 1072-1073 yılları arasında hazırladığı meşhur kitabını (Divanü Lügati't Türk) Abbasi halifesine armağan etmiştir. Divanü Lügati't Türk, sıradan bir kitap, sıradan bir sözlük değildir. O Türkçenin sesbilgisi ve yapı bilgisi özelliklerini de göstermektedir. Madde başları, günümüz anlayışına göre, bir sözlük için uzun sayılabilecek bilgiler ifade etmektedir. Bu sebeple, Divanü Lügati't Türk aynı zamanda bir ansiklopedidir de.

Ansiklopedi, bütün bilim dalları ile ilgili bilgileri içeren veya belirli bir bilgi dalını kapsamlı biçimde inceleyen başvuru kaynağı demek ise, Kaşgarlının eseri Divanü Lügati't Türk de Türklükle ilgili bilgileri kapsamlı biçimde ihtiva eden bir başvuru kaynağıdır ve bir Türklük ansiklopedisidir.

Ansiklopedi kelimesi ilk kez Alman yazar ve derlemeci Paul Scalich'in 1559'da yayınladığı kitabının kapağında yer alır. Yani Kaşgarlı'nın yaşadığı dönemde, Batıda da ansiklopedi kavramı yer almamaktadır. Bu tarihten önce yayınlanan ansiklopedik eserlere, sözlük deniyordu. Yıllarca, bizim dilimizin ve kültürümüzün dev ansiklopedisi Divanü Lügati't Türk'ü adlandırdığımız gibi: Sözlük. Divanü Lügati't Türk'ün adında sözlük kelimesinin bulunması, onun ansiklopedik niteliğine zarar getirmez ve onun bir ansiklopedi, bir uzmanlık ansiklopedisi olduğu gerçeğini de kapatamaz.

Ansiklopedinin tarifinde de olduğu gibi, bu tür eserler, ya bütün bilim dallarına yönelik genel ansiklopedilerdir veya özel bir alanla kendini sınırlamış uzmanlık ansiklopedileridir. Divanü Lügati't Türk, konusunu Türklükle sınırlamış insanlık tarihinin ilk uzmanlık ansiklopedilerindendir denilse bu yanlış olmaz.

Divanü Lügati't Türk, sözlük olarak da dünya tarihinin önemli eserlerindedir. Elbette onun, bugün dünyanın neresinde olursa olsun, Türk dili konuşan halklar için kıymeti paha biçilmezdir. Bir düşünün lütfen, Türk dili konuşanların bugün, düşünürken konuşurken kullandıkları kelimelerin bin yıl önceki hallerini bir kitapta topluca bulabilme imkanları var. Emin olun bu, yaşayan dillerden çok azına nasip olan bir imkandır. Ölü bir dil olduğu için Latinceyi saymazsak, İngilizce ve Fransızca'nın hazırlanan ilk sözlüğü 1480 tarihine kadar gider. Bu sözlük ise, William Caxton tarafından Fransızca-İngilizce sözlük olarak gezginler için hazırlanmıştır. Görülüyor ki, Kaşgarlı Mahmut'un eseri Divan-ı Lügati't Türk, yalnızca Türkçe için değil, insanlık tarihi için de kıymetli bir eserdir.

Avrasya Yazarlar Birliği tarafından bulunması halinde, bulan kişiye 1000 Cumhuriyet Altını ödül verilecek olan Kaşgarlı Mahmut'un diğer önemli eseri Kitabı Cevahirü'n-Navh fi Lugat it Türkî ise yine dünya tarihinin ilk dil bilgisi kitaplarından birisidir. Bu kitapla Türk dili, yaşayan dünya dilleri arasında gramer çalışmaları en erken başlayan diller arasında yer alır. Kaşgarlı Mahmut'un gramer kitabının bulunması, bugün Türk lehçeleri arasında sürüp giden gramer tartışmalarına bir hakemlik yapacak ve Türkçenin pek çok tartışmalı konusunun halline imkan sağlayacaktır. Ama maalesef, bir zamanlar Divanü Lügati't Türk'ün adının bilinmesine rağmen kendisinin bilim dünyasınca tanınmaması gibi bugün de Kaşgarlı Mahmut'un Kitabı Cevahirü'n-Navh fi Lugati't Türkî adlı eseri için aynı durum söz konusudur. Pek çok Türkolog bu kitabı bir kapalı kütüphanede, bir köy kitaplığının tozlu raflarında bulmanın ümidi ile yaşamıştır. Kardeş Kalemler Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Ali Akbaş'ın aktardıklarına göre, İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Ord. Prof. Reşit Rahmeti Arat da bunlardan birisiydi. O, her Anadolu gezisine bir gün bir köşede Kitabı Cevahirü'n-Navh fi Lugati't Türk'le karşılaşacağı ümidi ve heyecanı ile çıkıyordu. Ve asistanı genç Ali Fehmi Karamanlıoğlu'na " Ali derleme için gittiğimiz köylerin birinde Kitabı Cevahirü'n-Navh fi Lugati't Türk'e de rastlarınız bir gün inşallah!" derken gözlerinin içi gülüyordu.

Merhum Reşit Rahmeti Arat'ın heyecanını Avrasya Yazarlar Birliği yönetimi olarak biz de yaşıyoruz.

Kaşgarlı Mahmut'un Doğumunun 1000. Yılı dolayısı ile yapılacak etkinliklerde dile getirilmesi ile veya Türkiye'de ve tüm Türk dünyasında hatta Irak, Suriye ve İran gibi kitabın bulunma ihtimalinin olduğu ülkelerde verilecek gazete ilanları ile Kaşgarlı'nın, Türk dili için paha biçilemez değerdeki gramer kitabının da bulunabileceğinin ümidini ve heyecanını taşıyoruz.

Türkçenin ilk dil bilgisi kitabının bulunması halinde, bulana vermeyi taahhüt etmeyi düşündüğümüz meblağı duyan dostlarımız, bu kadar parayı nereden bulacağımızı sordular. Hatta konuyu tartıştığımız yönetim kurulunda da, bazı arkadaşlarımız, bizim imkanlarımız göre yüksek olan bu kadar parayı nasıl bulacağımızı sormadan edemediler. Ben de bu görüşmelerde yaşananları tarihe not düşmek için yazmadan edemeyeceğim. Bu sorunun gündeme gelmesinin hemen ardından toplantıda bulunan değerli büyüğümüz Ali Akbaş, hiç tereddütsüz bir şekilde cevap verdi: Benim bir evim var. Zannediyorum, 1000 Cumhuriyet altını eder. Kaşgarlı Mahmut'un gramer kitabı bulunursa ben evimi satıp 1000 altını ödemeyi garanti ediyorum. Onun samimi heyecanı hepimizi kuşatmıştı. Ardından Lütfü Şahsuvaroğlu aynı heyecan ve samimiyetle kendi evinin de benzer bir kıymete sahip olduğunu Kitabı Cevahirü'n-Navh fi Lugati't Türk'ün bulunması halinde tereddütsüz satıp bulana ödül olarak vereceğini söyledi. Aslan Küçükyıldız da aynı duygularla kendi evinin de bu ödülün garantileri arasında sayılmasını istedi. Yönetim kurulundaki bütün arkadaşlarımız ağlamamak için kendimizi zor tutuyorduk.

Divanü Lügati't Türk Nasıl Bulunmuştu?

Divanü Lügati't Türk'ün bulunuş hikayesini Avrasya Yazarlar Birliği Denetleme Kurulu Üyesi Doç. Dr. Abdulvahap Kara'nın anlatımı ile sizlere aktarmak istiyorum.

Büyük dil bilgini Kaşgarlı Mahmut'un Divanü Lügati't Türk isimli muazzam eseri,

sıralarda, eski maliye nazırlarından Nazif Paşa'nın akrabası olan bir hanım günlerden birinde Sahaflar Çarşısı'na satılık bir kitap getirmiş; kitapçı Burhan Efendi de bunu satmak üzere Maarif Nezareti'ne götürmüştür. Ne var ki, Nezaret yani o zamanki Millî Eğitim Bakanlığı kitap için istenen 30 sarılırayı çok gördüğü için kitabı almaktan vazgeçmiştir. Bunun üzerine kitapçı bir de Ali Emîrî Efendi'ye uğramayı uygun bulmuştur. Ali Emîrî, kitabı şöyle bir inceledikten sonra değerini takdir ederek istenen 30 sarılırayı ödeyip hemen satın almıştır. Ancak, bundan sonrada Ali Emîrî Efendi herkese bu eserin öneminden bahsettiği halde, kaybolur korkusu ile kitabı kimselere göstermez olmuştur. Onu görmek isteyip de göremeyenler arasında devrin ünlü sosyolog ve fikir adamı Ziya Gökalp de vardır. Daha sonraki yıllarda harcanan uzun çabalar ve Sadrazam Talat Paşa'nın araya girmesi ile bu değerli eser Maarif Nezareti'ne devredilerek ve Kilisli Rifat Bey'in denetimi altında 1915-1917 yılları arasında üç cilt hâlinde bastırılarak kaybolmaktan kurtarılabildiği. Aksi halde, bu kitap da nice değerli eserin alın yazısına uğrayarak kaybolup gidebilirdi. Eser 1920-1939 yılları arasında birkaç tercüme denemesinden geçtikten sonra, nihayet Besim Atalay'ın tercümesi ile 1939-1941 yılları arasında 3 cilt hâlinde ve buna ilâveten birer indeks ve fotokopi ciltleri ile birlikte TDK tarafından yayımlanmıştır.

DİVANU LÛGATİ'T-TÛRK'ÜN YAZILIŞ SEBEBİ

Divanu Lûgatit-Türk, adından ve Arap dilinin kurallarına göre düzenlenmiş olmasından da anlaşılacağı üzere, aslında Araplara Türkçe öğretmek üzere kaleme alınmış bir eserdir. Ancak, onun yazılışını böyle tek bir sebebe bağlamak da doğru değildir. Çünkü, Kâşgarlı Mahmut bu görevi yerine getirirken hem Türk dili ile Arap dilinin karşılaştırmasını, daha doğrusu bir muhakemesini yapmış, hem de Türk dili ve kültürü ile ilgili geniş ve çok yönlü bilgiler vermiştir. Böylece, o, Türkçenin ve Türk kültürünün o çağın İslâm topluluğu içindeki yerini belirtmeye çalışmıştır.

Bu noktaya biraz daha açıklık verebilmek için, öncelikle o devir Türk dünyası ile

İslâm ve Arap dünyası arasındaki karşılıklı bağlantılara şöyle bir göz atmak yerinde olur sanıyoruz.

XI. yüzyıl Türk dünyası, ta Çin sınırlarından Bizans sınırlarına kadar uzanan bir genişlikte idi. Asya'yı bir başından öteki başına kadar kaplayan bu geniş alanın doğu kesimi Uygur ve Karahanlıların, batı kesimi de Selçukluların elinde bulunuyordu. Bu siyasi sınırlar içinde, Uygur, Karahanlı ve Selçuklu Türkleri dışında Oğuz, Türkmen, Türkiş, Karluk, Yağma, Toxsı, Çigil, Kırgız, Kıpçak, Uğrak, Çaruk, Suwar, Bulgar gibi adlar almış, birbirinden ayrı ağız ve lehçeler konuşan çeşitli boylar ve unsurlar yaşamakta idi. Böylece, XI. yüzyılın ikinci yarısında bir yandan ta Bizans sınırlarına bir yandan da Irak'ta Abbasî halifesinin oturduğu Bağdat şehrine varınca ya kadar Türk üstünlük ve hâkimiyeti yayılmış bulunuyordu. Öte yandan, Türkler Budizmi ve Manihaizmi bırakıp toplu olarak İslâm dinini kabûl ettiklerinden, artık İslâm medeniyeti alanına da girmiş bulunuyorlardı. Ayrıca, bu yeni medeniyet dolayısıyla, Orta Asyada bilim ve kültür dili olarak Arapça da hâkim duruma geçme savaşı veriyordu.

Maveraünnehir bölgesi ile Buhara, Semerkant ve Kâşgar gibi Türk illeri İslâm kültürünün de önemli merkezleri durumuna yükselmişti. Türk ülkelerinde, Türkçe eserler yanında Arapça ve Farsça eserler de yazılıyordu. Öyle ki, Türk kültürü ile İslâm kültürü, Türk dili ile Arap dili karşı karşıya geçerek birbirlerini yenme savaşı veriyorlardı. Dinî bakımdan Abbasî halifesine bağlı olan İslâm âlemi, o günün tarihî ve sosyal şartları dolayısıyla Türk'ün üstünlüğünü, maddî ve manevî gücünü de kabul etmek zorunda kalmıştı.

Bu bakımdan İslâm-Arap âlemi Türkleri tanımak ve dillerini öğrenmek gereğini duymuştu. İşte Kâşgarlı Mahmut bu gereği karşılamak üzere bir yandan Araplara Türk dilini öğretmek isterken bir yandan da Türkçenin Arapça ile atbaşı beraber gittiğini ispatlamak istemiştir. Bu işi yaparken de dolayısıyla Türk kültürünün değer biçilmez bir hazinesini ortaya koymuş oluyordu. O, eserini yazıp bitirdikten sonra Bağdat'ta devrin halifesi Ebü'l-

de büyüdüğünü ve çocukluğunu İli ırmağı kıyılarında geçirdiğini iddia eden bir görüş ortaya atılmıştır. Bu görüşe göre, Mahmut'un kendisini Kâşgarlı olarak göstermesi sırf eserini o devir yazı dili olan Hakaniye veya Karahanlı Türkçesi ile yazmış olmasından ve Kâşgar ilinin de o çağın önemli bir kültür merkezi olmasından ileri gelmektedir. Ancak, bu görüş bir kesinlik kazanamamıştır. Ne olursa olsun, Mahmut, adının ayrılmaz bir parçası durumunda olan Kâşgarlı sözünden de anlaşılacağı üzere, artık hep Kâşgarlı olarak kabul edilecektir.

Kâşgarlı Mahmut'un doğum ve ölüm yılları da kesin olarak belli değildir. 1072-1074 yılları arasında Divanu Lûgati't-Türk'ü tamamladığı zaman kendisinin ileri bir yaşta olduğu göz önünde bulundurularak, Mahmut'un XI. yüzyıl içinde yaşadığı ve aynı yüzyılın sonlarına doğru öldüğü kabul edilmektedir.

Kâşgarlı Mahmut'un doğup yetiştiği bölgelerin hakimi olan Karahanlılar ülkesinde çeşitli Türk boyları yaşamakta idi. Kâşgarlı'nın bu boylardan hangisinden geldiği de, kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, onun Türkî diye adlandırılan Tobsılardan yahut da Tobsılarla ortak bir lehçe konuşan Yağma Türklerinden geldiği görüşünde olanlar vardır.

Kâşgarlı Mahmut soylu bir ailedendir. Ataları Emirler (asıl söylenişi ile Hamirler) diye tanınan Karahanlı beyleridir. Bunlardan Emir (veya Hamir) Tekin Türkistanı Samanoğullarından zaptetmiş olan bir beydir. Mahmut'un ataları olan beylerin, Karahanlılar ülkesinde Oğuzların oturdukları bölgeleri idare etmiş olmaları yahut da Karahanlılar ordusunun onların kumandaları altında Oğuzlardan kurulmuş olması muhtemeldir.

Kâşgarlı Mahmut, Divanu Lûgati't-Türk'ün başında, soyca Türklerin en ileri gelenlerinden olduğunu söylemekte, Karahanlı sülâlesinin tanınmış kişilerinden rivayetler aktarmakta, Karahanlı devlet teşkilâtı ve saray gelenekleri üzerine geniş bilgiler vermektedir. Bu durum, onun Karahanlı hükümdar ailesine de yabancı olmadığına işaret sayılıyor.

Kâşgarlı Mahmut, hükümdar ailesinden gelmemiş olsa bile, herhalde o ailenin çevresindeki seçkin ve aydın bir zümreden gelmiş olmalıdır. Onun hayatı ile ilgili yukarıdaki bilgilere, iyi bir nişancı ve iyi bir asker olduğunu da ekleyebiliriz.

Kaynak eserlerde Kâşgarlı Mahmut hakkında bilgi bulunmamasının sebebi, Kâşgarlı'nın ilk ana kaynak sayılan kendi eserinde, hayatı ile ilgili çok az bilgi vermiş olmasından ileri gelmektedir. Belki de o, hayatı hakkındaki bilgileri sözlüğünden önce yazmış olduğu ve günümüze kadar gelemeden kaybolmuş bulunan söz dizimi ile ilgili kitabında vermişti. Bunun dışında, o, çağının seçkin bir insanı, büyük ün yapmış bir bilgini olarak eserlerinde doğrudan doğruya kendinden söz etmeyi uygun bulmamış da olabilir. İlim alanında bu kanaat oldukça yaygındır. Hakkında kaynaklarda bilgiye rastlanmamış olmasının bir başka nedeni de, genellikle o çağın İslâm âleminde dinî ilimlere fazla değer verilip, onun dışındaki bilgilerle uğraşanlara gereken değerin verilmemiş olmasından ileri gelmektedir.

KÂŞGARLI MAHMUT'UN ESERİ

Kâşgarlı Mahmut'u dilcilik alanına ve bilim dünyasına tanıtan eseri, bildiğimiz gibi Divanu Lûgati't-Türk'üdür. Divanu Lûgati't-Türk, Türk dilinin ansiklopedik bir sözlüğüdür. Kâşgarlı bu eserini 1072 yılında yazmaya başlamış ve 1074 yılında, yani bundan 921 yıl önce tamamlamıştır. Kâşgarlı'nın eserini Kâşgar'da mı yoksa Bağdat'ta mı yazdığı kesinlikle belli değildir. Ancak, o bu eseri yazabilmek için, o devir Türk dünyasını adım adım dolaşarak pek çok notlar almış, yığın yığın dil malzemesi toplamış; sonra da bu malzemeyi işleyerek ve çok iyi bildiği Arap dilinin kurallarına göre düzenleyerek bir sözlük hâline getirmiştir.

Bu gün yeryüzünde eserin bir tek yazma nüshası vardır. Bu tek nüsha da bir şans eseri olarak kaybolmaktan kurtarılabildiği. Hikâyesi oldukça ilgi çekicidir. Kilisli Rifat'ın anlattığına göre: "Meşrutiyet'in ilk yıllarında ve Emrullah Efendi'nin maarif nazırlığı ettiği

KAŞGARLI MAHMUT KİMDİR?*

Prof. Dr. Zeynep KORKMAZ
Türk Dil Kurumu

Kaşgarlı Mahmut XI. yüzyılda yaşamış bir Türk bilgini, gelmiş geçmiş dilcilerin en büyüğüdür, diyebileceğimiz bir Türk dilcisidir. Bu gün için, onun hayatından çok, kişiliği ve eseri üzerinde bilgi sahibiyiz. Türk Dili Kamusu (sözlüğü) diye çevirebileceğimiz Divanu Lûgatit' - Türk ve Türk dilinin sentaksı (söz dizimi cevherleri) yani, cümle yapısı bilgileri diye çevirebileceğimiz Kitabu Cevâhirü'n-nahv fi lûgatit-Türk adlı iki dev eserin sahibidir. Ancak bu eserlerden ikincisi bugün elimizde değildir. Böyle bir eserin yazılmış olduğunu Divanu Lûgatit Türk'te adının verilmiş ve kısaca da ondan söz edilmiş olmasından anlıyoruz. Kitâbu Cevâhirü'n-nahv, ya geçmiş devirlerde örneklerine sık sık rastlayabildiğimiz sebeplerle, tarihin karanlıklarına gömülüp gitmiş olan kayıp eserlerdendir, yahut da hâlâ uçsuz bucaksız eski kitap hazînelerinin derinliklerinde başka bir ad altında gizlenmektedir de daha el vurulmadığı için gün ışığına çıkarılamamıştır. Türk dilinin ansiklopedik bir sözlüğü niteliğinde olan Divanu Lûgatit-Türk ise elimizdedir. Bu tek eseri bile bugün Kâşgarlı Mahmut'u, Türk diline hizmet

etmiş büyük şahsiyetler ve ölümsüzler arasında katabilecek niteliktedir.

Kaşgarlı Mahmut'un hayatı üzerindeki bilgilerimiz, bilmek istediklerimize oranla oldukça az ve yetersizdir. Bu konuda bilebildiklerimiz yalnız onun Divanu Lûgatit-Türk'ünde doğrudan doğruya veya dolaylı olarak yer almış bilgilere dayanmaktadır.

Adından da anlaşılacağı üzere Mahmut Kâşgarlıdır. Kâşgar XI-XIII yüzyıllar arasındaki dönemde, Doğu Türkistan'dan Maveraünnehre kadar uzanan ve ilk Müslüman Türk devleti olan Karahanlılar ülkesinin başkentidir. Aynı zamanda XI. yüzyıl Orta-Asya'sının büyük ve önemli bir kültür merkezidir de. Mahmut'un babası Hüseyin ve dedesi Muhammed, Kâşgar'ın kuzey-doğusunda bir kasaba olan Barsgan'lıdırlar. Barsgan'ın o günkü adı da Ordukent'tir. Mahmut'un kendisi Kâşgar'da doğmuştur. Gerçi, son yıllarda yine Divanu Lûgatit Türk'teki bazı ifadelerle dayanılarak, Mahmut'un da babası ve dedesi gibi Barsganda doğmuş olduğunu, bu çevre-

Özbekistan'da Divan'a Verilen Önem

Özbekistan Maveraünnehir kültür birikiminin devam ettiği ülkedir. Bu büyük kültür birikimiyle Özbek aydınları Dîvân ü Lügati't Türk'ün önemini ve aynı zamanda Sovyet kültür paradigmasını tek başına parçalayabilecek bu büyük eseri yayınlamaya kalkanlara karşı yönetimin neler yapabileceğini gayet iyi değerlendiriyorlardı. İşte bu ortamda Özbek dehası kendini gösterir:

Özbekistan İlimler Akademisinin tüm dil ve edebiyat bilim adamlarının ortak kararı ile Dîvân ü Lügati't Türk'ün tercüme kararı alınır. Puşkin Dil ve Edebiyat Enstitüsü ve Ebu Reyhan Biruni Şarkşinaslık Enstitülerinin akademik kurulları ortak bir toplantıyla bu kararı alırlar. Böylelikle tercüme işleri için gelecek tepkileri bütün bilim adamları ortaklaşa göğüsleyeceklerini ve bu iş için kararlılık derecelerini göstermiş oluyorlardı.

Kurul Salih Mütelibov'u bu iş için görevlendirir ve Dîvân ü Lügati't Türk'ün ilk cildi "Türki Sözler Divanı" adıyla 1960 yılında yayınlanır. Diğer ciltler 1960, 1963 ve 1967 yıllarında yayınlanır. Son cildi Mütelibov, Kani Abdurrahmaonov'la birlikte hazırlar. Özbek ilim dünyasının Divana gösterdiği saygı bununla bitmez. Dîvân ü Lügati't Türk'ü Özbekçeye kazandıran Salih Mütelibov, yine Puşkin ve Biruni Enstitülerinin akademik kurullarının ortak kararı ile filoloji bilimleri doktoru unvanı ile taltif edilir. Bu durum da modern bilim tarihinde ender rastlanan bir haldir. Özbek ilim dünyasının aldığı bu karar, onların divana ne kadar önem verdiklerinin bir başka göstergesi olmuştur.

Kazakistan'da Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev'in Önsözü

Dîvân ü Lügati't Türk'ün Kazak diline tercümesinin yapılabilmesi için bağımsızlığın gelmesi beklenmiştir. 1997-98 yıllarında Asker Egeubay tarafından üç cilt halinde yayınlanan esere Kazakistan'ın bilge Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev uzun bir önsöz yazarak burada, Dîvân ü Lügati't Türk gibi eserlerin milli kültür ve milli şuurun gelişmesinde oynadıkları müstesna rolü vurgulamıştır.

Azerbaycan'da Bağımsızlığı Bekledi

İlk Dîvân ü Lügati't Türk Şehidini veren Azerbaycan' da eserin yayınlanabilmesi için yine bağımsızlık yıllarını beklemek gerekti. 2006 yılında büyük araştırmacı Ramis Asker tarafından yayına hazırlanan Dîvân ü Lügati't Türk. Türkiye Cumhurbaşkanı'ndan Süleyman Demirel' in öz sözü ile yayınlandı. Azerbaycan kültür ve edebiyat adamlarınca sevinçle karşılanan Asker'in tercümesi için Azerbaycan Yazarlar Birliği Başkanı Anar, "Medeniyetimizin Büyük Bayramı" başlıklı yazısıyla selamladı. Divan'ın Azerbaycan'da yayınlanması Türkiye'de de yankı buldu ve Avrasya Yazarlar Birliği Ramis Asker'e Türk kültüre yaptığı büyük hizmetten dolayı şükran plaketi verdi.

İngilizce Baskıları

Dîvân ü Lügati't Türk'ün ilk İngilizce tercümesi Gerard Klauson tarafından 1972 yılında yayınlandı. İkinci tercüme ise Robert Dankoff'un tercümesi ile 1982-85 yılında Chicago'da yayınlandı. Bu baskının redaksiyonunu Şinasi Tekin ve Gönül Alpay tarafından yapıldı.

Çince Tercümesi

Dîvân ü Lügati't Türk'ün yayınlanması için şehitler veren Uygurlar 2002 yılında Alimcan Said'in redaktörlüğü ile Xe luy, Hin İ. Syaao Cuni ve Lyu Çzintszya'nın tercümesi ile Pekin'de yayınlamayı başardılar.

Farsça Tercümesi

Dîvân ü Lügati't Türk'ün Farsça tercümesi ise 2004 yılında Hüseyin Düzgün tarafından yayınlanmıştır. Farsça tercüme Düzgün'ün yaptığı ilmi tahlillerle zenginleşmiş en iyi baskılarından biri olmuştur.

İstanbul'da Yeni Baskısı

Seçki Erdi ve Serap Tuğba Yurtseverin hazırladıkları yeni baskı Kabcacı yayınları tarafından 2005 yılında yayınlanmıştır. Bu çalışma Dîvân ü Lügati't Türk'ün yeni Türkçe ile okuyucuya ulaşması bakımından önemli olduğu gibi özel bir yayınevi tarafından yayınlanmasıyla da ayrıca dikkate değerdir.

bütçe ayrıldı. Besim Atalay'ın çalışmalarının ilk cildi 1939' da, ikinci cildi 1940' ta, üçüncü cildi 1941' de indeksi ise 1942 yılında yayınlandı.

Dîvân ü Lügati't Türk Şehitleri

Ali Emiri Efendinin "Bu kitap değil. Türkistan ülkesidir. Türkistan değil. Bütün cihandır" dediği Dîvân ü Lügati't Türk'ün değişik Türk lehçelerinde yayınlanması bilim adamlarını ve aydınları heyecanlandırmaktaydı. Türk Dünyasının her köşesinden bu büyük kitaba yoğun ilgi vardı.

Dîvân ü Lügati't Türk'ün varlığının bilinmesinin Türk kökenli halkların moral dünyasına yapacağı katkı, onlara kazandıracığı özgüven, maalesef. bazı yönetimlerin yapay paradigmalarını tek başına parçalayabilecek güçte idi. Örneğin kendi dilinin Dîvân ü Lügati't Türk gibi bir büyük varlığa sahip olduğunu bilen Kafkasyalı, Orta Asyalı veya Sibiryalı bir gence, "yüksek Rus dilini" kayıtsız şartsız kabul ettirebilmek eskisi kadar kolay olmayacaktı.

Kaşgarlı Mahmut'un Karahanlı sarayında komplo ve dehşetle başlayan serüveni, adeta eseri üzerinden bir kadermişçesine devam edecektir. Dîvân ü Lügati't Türk'ün Türk Dünyasında ilk tercüme girişimi, Azerbaycan'da olmuştur. Sovyet Bilimler Akademisi'nin Azerbaycan Şubesi, bu iş için Halid Said Hocayev'i görevlendirir. Hocayev, 1935-37 yıllarında bu görevi tamamlar. Fakat başarısının mükafatı, ölüm olur. Hocayev, ilk Divan şehitlerinden olur. Aziz hatırası önünde saygıyla eğiliyoruz.

İlk şehitlerden olur, diyoruz; çünkü 1937 yılı bu kez Uygurlardan şehitler alır. Meşhur Uygur şairi Kutluk Şevki ve eğitimci şair Muhammed Ali Dîvân ü Lügati't Türk'ü Uygurcaya tercüme ettikleri için şehit edilirler ve bütün çalışmaları yakılır. Kutluk Şevki, hac yolculuğu sırasında uğradığı İstanbul'dan Kilisli baskısını alarak ülkesine götürmüştür. Bilim dünyasına hizmet için giriştikleri iş, kendi sonlarını hazırlar.

Ancak Kutluk Şevki ve Muhammed Ali'nin şehit edilişleri, Dîvân ü Lügati't Türk Şehitleri kervanının yalnızca başlangıcıdır. Uygurlar, 1944 yılında Şarki Türkistan Devletini kurduklarında, ilk iş olarak Dîvân ü Lügati't Türk'ün tercümesi işine girişirler. Bu iş için meşhur alim İsmail Damollam görevlendirilir. Birinci cildin tercümesi tamamlanmıştır ki. Rusya ile Çin anlaşarak Şarki Türkistan Devleti ortadan kaldırılır ve İsmail Damollam şehit edilir. Divan tercümeleri yakılır.

Şehitler kervanı burada da bitmez: Şarki Türkistanın Kızıl Çin tarafından işgal edilmesinden sonra Uygur bölgesinde Sinjang Özerk Yönetimi kurulur. Kaşgar bölgesinin Valisi Seyfulla Seyfullin, maddi kaynak da ayırarak tanınmış şair ve tarihçi Ahmed Ziyaî'yi Dîvân ü Lügati't Türk'ün tercümesi için resmen görevlendirir. 1952-54 yılları arasında Divanın tercümesi tamamlanır ve Pekin'e basılması için gönderilir. Baskının giderleri de Kaşgar valiliği bütçesinden ayrılmıştır. Ancak Pekin "karşı devrimcilik ve milliyetçilik" suçlamaları ile Ahmet Ziyaî'yi 20 yıl ağır hapse mahkum eder ve Ziyaî cezaevinde Divan Şehitleri kervanına katılır. Divanın bütün tercümeleri de yakılır.

Uygurlar, yılmazlar; diğer bir tercüme girişimi de 1960-63 yıllarında, Çin İlimler Akademisi Şincang Bölümü Müdür Yardımcısı Uygur Sayrami tarafından hayata geçirilir. Fakat bu tercümenin metinleri de yakılır.

Uygurların Divan'a merakı bütün bu olanlara rağmen azalmamakta aksine artmaktadır. Halkın ve aydınların yoğun isteği ile Dîvân ü Lügati't Türk İbrahim Muti'in yönetiminde Abdusselam Abbas, Abdurrahim Ötkür, Abdurrahim Habibulla, Abdulreşit Kerim Sait, Abdulhamit Yusufi, Halim Salih, Hacı Nur Hacı, Osman Muhammed Niyaz, Emin Tursun, Sabit Ruzi, Muhammet Emin ve Mirsultan Osmanov'dan oluşan 12 kişilik komisyon tarafından tercüme edilir. Bu tercüme ile Divan, ardında şehitler bırakarak 1981-84 yıllarında Urimçi'de 3 cilt halinde ve 10 bin trajla basılır.

Sonunda bir çanta içinde evde saklamak zorunda kaldı. Duvara koca bir çivi çakarak oraya astı. Çocuklarını devamlı surette nöbete dikti. Yangın halinde önce bu çantanın kurtarılmasını istedi. Geceleri ise çantayı yastığının altına koyarak yattı. Bir buçuk yılda kitabın basımı tamamlandı.

Kilisli Rifat Efendi'nin elyazmasından matbaa için hazırladığı defterler, günümüze ulaşmıştır. Millet Kütüphanesi'nin emekli müdürlerinden Mehmet Serhan Taysi, bu defterleri iki cilt halinde ciltlenmiş bir biçimde Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi'nde gördüğünü söylemektedir. Onun fikrine göre, Matbaai Amire'nin o dönemdeki sorumluları, bu defterlere tarihi önem arz etmişler ve ciltleyerek kütüphaneye teslim etmiş olmalıdırlar Böylece, büyük bir duyarlılık örneği sergilemişlerdir.

Dîvân ü Lüğati't Türk için en veciz değerlendirmelerden birini yine Ali Emiri Efendi yapmıştır:

"Bu kitap değil, Türkistan ülkesidir. Türkistan değil bütün cihandır. Türklük, Türk dili bu kitap sayesinde başka revnak kazanacak." Bir başka sözünde de "Türk dilinde şimdiye kadar bunun gibi bir kitap yazılmamıştır. Bundan sonra da yazılamaz. Bu kitaba hakiki kıymeti verilmek lazım gelse, cihanın hazineleri kafi gelmez." demiştir.

Ali Emiri Efendi, kitaplarını milletine bağışlıyor

Ali Emiri bütün hayatı boyunca büyük fedakarlıklarla topladığı çok kıymetli el yazması kitap ve vesikaları karşılıksız olarak milletine armağan etmiştir. Bunun için Fatihteki Feyzullah Efendi Medresesi'ni kütüphaneye çevirmiş ve kitaplarını buraya bağışlamıştır. Bütün ısrarlara rağmen kütüphaneye kendi adının verilmesini reddetmiş ve kütüphanenin adının "Millet Kütüphanesi" olmasını istemiştir. Bu, onun milletine hizmet aşkının en somut bir göstergesidir.

Bugün bile yüzlerce kişinin her gün ziyaret ettiği bu kütüphaneyi Ali Emiri, 4.500'ü el yazması, 12 bin kadarı matbu toplam 16.500 kitabı bağışlayarak kurmuştur. Bu ki-

taplar arasında çok kıymetli kitap ve vesikalar mevcuttur. Dîvân ü Lüğati't Türk de onlardan biridir. Zamanında Macar İlimler Akademisi Dîvân ü Lüğati't Türk'ü satın almak için 10 bin altın teklif ettiğinde, Ali Emiri Efendi hiç tereddüt etmeden reddetmiş ve şu cevabı vermişti: "Ben kitaplarımı milletim için topladım. Dünyanın bütün altınlarını önüme koysalar, değil böyle bir kitabı, herhangi bir kitabımın tek bir sayfasını dahi satmam."

Buna benzer ve hatta daha cazip başka bir satın alma teklifi de Fransa'dan geldi. Fransızlar Ali Emiri Efendi'ye tüm kitapları için 30 bin altın ve ayrıca onun adına Paris'te bir kütüphane, yüksek maaş, kendisine özel hizmetkarlar teklif ettiler. Ali Emiri Efendi bunu da şiddetle reddetti.

Milletinin kültür mirasının korunmasında böylesine çok büyük hassasiyetler gösteren, her türlü maddi menfaatleri elinin tersiyle hiç düşünmeden iten Ali Emiri Efendi, üç gün süren hastalıktan sonra, 23 Ocak 1924'te Fransız Hastanesinde vefat etti. Mezarı, Fatih Türbesi avlusundadır. Kendisini Kaşgarlı Mahmut'un doğumunun 1000. yılı vesilesiyle rahmetle anıyoruz. Mekanı cennet olsun! Milletine karşılıksız hizmet eden Ali Emiri Efendi'yi de milleti sonsuza dek unutulmayacaktır.

Dîvânü Lüğati't Türk, yüzyıllar sonra bulunmuştu. Kitabı Cevahir de bulanabilirdi. İkinci Baskı Macaristan' da

Dîvân ü Lüğati't Türk'ün bulunması ile birlikte kitabı elde etmeye çalışan Macarlar, bu ilgilerini Kilisli baskısından sonra da devam ettirerek bu büyük eseri dillerine hemen aktardılar. Karl Brokkelmann, 1928'de Macaristan Bilimler Akademisinin desteği ile Dîvân-ü Lüğati't Türk'ü yayınladı.

Türkiye Cumhuriyeti de Eserin Üzerine Titredi

Cumhuriyetin kuruluşunun ardından Dîvânü Lüğati't Türk tercümesi meselesi, sürekli gündemde olan bir mesele oldu. 1932 yılında toplanan 1. Türk Dili Kurultayında, Dîvânü Lüğati't Türk'le ilgili olarak özel karar alındı ve tercüme çalışmaları için 2500 lira

da Ziya Gökalp istiyordu. Kilisli Rifat Efendi'ye şunları söyleyip duruyordu: "Rifat ben sevda bilmezdim. Fakat bu kitaba tutuldum. Görmek için ne yaptımsa olmadı. Şu kadar var ki, cezmeydim bu kitabı hem almalı, hem neşretmeliyiz. Bu hazinenin anahtarları senin elindedir. Gel, bana yardım et. Şu kitabı kurtaralım. Bütün Türklere armağanımız olsun. Haydi bana çaresini söyle!"

Gerçekten de Kilisli Rifat Efendi çareyi biliyordu. Çare, Sadrazam Talat Paşa'nın devreye girip Ali Emiri Efendi'den kitabı neşretmesini rica etmesiydi. Ama nasıl olacaktı? Talat Paşa, bunun için Ali Emiri Efendi'yi Babıali'ye çağırma olamazdı veya Ali Emiri Efendi'nin evine gitse yine olamazdı. Bunun için yalnızca bir yol vardı. Ali Emiri Efendi'nin çok yakın dostu ve sık sık görüştüğü Adliye Nazırı İbrahim Bey'in evine yemeğe çağırılması ve yemekler yendikten sonra Talat Paşa'nın arkadaşlarıyla tesadüfen İbrahim Bey'in evine ziyarete gelmesi ve orada Ali Emiri Efendi'ye iltifatlar ettikten sonra, kitabın basımına izin vermesini rica etmesiydi. Ancak, böyle bir şeyi Sadrazam Talat Paşa kabul eder miydi? Ziya Gökalp, İttihat ve Terakki'nin merkez azasından yakın dostu Talat Paşa'yı buna ikna edebileceğini söyledi.

Böylece, plan tatbik edildi. Tanıştırmada misafirler Emiri adını duyunca, başta Talat Paşa olmak üzere birden ayağa kalktılar, ilk önce Talat Paşa Emiri'ye doğru yürüyerek yanına geldi ve "Hay üstad-ı muhterem, mübarek elinizi öpmekle kesb-i şeref etmek isterim. Müsaade buyurunuz" dedi. Elini tekrar tekrar öptü. Sonra ötekiler de sırayla öptü. Ali Emiri Efendi bu sahneyi daha sonra dostlarına anlatırken "ben o gece belki 33 kere estağfurullah çektim. Ben istiğfar ettikçe, onların aşkı artıyor, elimi eteğimi öpmek istiyorlardı. Bu merasimden sonra, hiçbirisi oturmadı. Ayak üstünde durarak el bağladılar. Durdular. Adeta kendimi Kanuni Sultan Süleyman zannediyor, hem de onların bu edibane vaziyetlerinden sıkılıyor, rica ederim, istirahat buyurun diyordum Nihayet oturdular. Benden müsaade alarak tarihe, edebiyata dair bir şeyler sordular. Ben de anlattım. Teşekkürlerin bini bir para..."

Bundan sonra, Talat Paşa Divanü Lügati't Türk hakkında bilgi rica etti. Ali Emiri Efendi malumat verdikten sonra Talat Paşa ayağa kalkarak bu muhteşem eseri yayınlanmasına izin vermesini istedi. Ali Emiri Efendi şartlı olarak kabul etti. Ali Emiri Efendi öne sürdüğü şarta göre, kitabı yayına Kilisli Rifat Efendi hazırlayacaktı. Talat Paşa onun şartını memnuniyetle kabul etti ve ayrıca kendisine yüksek bir memuriyet teklif etti. Ancak, Ali Emiri Efendi reddetti.

Dîvân ü Lügati't Türk Sadakası

Kitabın neşir çalışmaları başlar başlamaz, Talat Paşa Ali Emiri Efendi'ye 300 lira hediye gönderdi. Ali Emiri Efendi bu hediyeyi kabul etmeyerek şunları söyledi: "Lütfunuza, kadirşinaslığınıza teşekkür ederim. Fakat parayı kabul edemem. Çünkü, kabul edersem, vatanî, millî bir ufacık hizmet mukabilinde para almış olacağım. Bu ise vicdanıma ağır gelen bir şeydir. Bundan dolayı, size teşekkür ile beraber parayı da iade ediyorum. Siz parayı muhtaç olan birkaç namuslu aileye dağıtırsanız, ben size müteşekkür kalacağım gibi Cenab-ı Hakk da memnun olur. Bu sadakanın adı da Dîvân ü Lügati't Türk sadakası olsun"

Kilisli Rifat Efendi'nin kitaba gösterdiği muazzam özen

Kilisli Rifat Efendi (Rifat Bilge) kitabı yayınlamak için aldı. Almasına aldı, ama kitabı koyacak bir yer bulamadı. Kitabı kaybetmekten müthiş endişe duyuyor, emniyetli bir yer bulmak için çarpınıyordu. Önce umumi kütüphaneye götürdü. Müdür, şiddetle itiraz etti: "Yüzlerce okuyucu gelip gidiyor. Biri alıp giderse, ben ne yaparım, alamam." dedi. Bunun üzerine Vefa Okulu'na götürdü Okulun demir kasası vardı. Müdür Akif Bey, aman aman diyerek mesuliyeti kabul etmek istemedi. Oradan Maarif muhasebecisine gitti. Muhasebeci Sıtkı Bey de demir kasasına koymayı kabul etmedi. Matbaa-i Amire'nin kasasına koymak istedi Müdür Hamit Bey, "Ne söylüyorsun. Bizim matbaa ahşaptır. Bir yangın olur da, kitap yanarsa beni astıracak mısın? Kabul etmem, ne yaparsan yap." dedi.

1910'a kadar adi bilinen, fakat kendisi meçhul bir eserdî. Diğere bir deyişle, o zamana değin, eserin sadece adi vardı, fakat kendisi ortada yoktu. Eser, bugün bütün dünyada biliniyor, hakkında makale, kitap yazılıyor ve üzerinde tartışmalar yapılıyor, bunu büyük kitap aşığı, ilim ve kültür sevdalısı Ali Emiri Efendi'ye borçluyuz. Ali Emiri Efendi, Kaşgarlı Mahmut tarafından 1072-1074 yıllarında Bağdat'ta Abbasi Halifesine sunulmak üzere yazılan bu muhteşem eseri, sahafalarda Divanü Lügati't Türk olduğu bilinmeden satılırken, fark etmiş ve satın alarak Türk kültür hayatına kazandırmıştır. Bu sebeple, Ali Emiri Efendi'nin isminin, eserin yazarı Kaşgarlı Mahmut ile birlikte her zaman anılmayı hak ettiğine şüphe yoktur.

Bundan dolayı, Divanü Lügati't Türk ile ilgili toplantılarda kendisinden bahsetmenin bir vefa borcu olduğu muhakkaktır. Aslında, Ali Emiri'nin kitabı buluşu ve daha sonra yayınlatışı romanlara konu olacak güzellikte ve kültürün, kitabın önemini somut bir biçimde vurgulayacak olgulara haizdir. Ziya Gökalp ve Talat Paşa'nın kitabın yayınlanmasına yaptıkları katkı ise çok ilginçtir. Ayrıca Ali Emiri Efendi'nin hayatı, kitaba verilen değerin ve kitap okumaya ayrılan zamanların bir hayli azaldığı günümüzde, sadece gençlere değil, hepimize kitap sevgisi konusunda, örnek teşkil edebilecek öğelere haizdir.

Ali Emiri Efendi'nin çocukluğu

1857'de Diyarbakır'da doğan Ali Emiri Efendi, daha küçüklüğünden itibaren okumaya ve araştırmaya meraklıydı. Sekiz on yaşlarında, eski yapılar üzerindeki yazıları okuyup anlamaya çalışıyordu. Ayrıca şiiri de seviyordu. Güçlü bir hafızaya da sahip olan Ali Emiri, dokuz yaşındayken, beş yüzden fazla şairin şiirlerinin yer aldığı Nevadir'ul Asar isimli eserdeki dört bin beyiti ezberlemişti bile. Gençliğinde hat sanatıyla da meşgul olan Ali Emiri bu konuda oldukça başarılı sayılır. Çünkü, yazdığı bazı levhalar Diyarbakır'da camilere asılmıştı.

Divanü Lügati't Türk'ü Bulması

Ali Emiri Efendi sahaf Burhan'dan 33 liraya satın aldı. Ancak, Ne sahafın ve ne de

eseri satanın onun Divanü Lügati't Türk olduğundan haberleri yoktu. Eğer bunun farkına varmış olsalardı, çok daha büyük meblağlara satacakları kesindi. Daha kötüsü, bu eser kitap avcılarının eline geçmiş olsaydı, anında yurt dışına kaçırıp karşılığında bir servet elde etmeleri mümkündü.

Ali Emiri Efendi böyle bir esere malik olduğu için tarif edilemez bir mutluluk içindeydi. Çünkü, bu kitap Osmanlı ulemasının asırlardır peşinde koştuğu "Divanü Lügati't Türk"ün ta kendisiydi. Bir başka nüshası dünyada yoktu.

Ali Emiri Efendi kitabı satın aldığı anda duyduğu sevincini şu şekilde dile getirir: "Bu kitabı aldım; eve geldim. Yemeği içmeği unuttum... Bu kitabı sahaf Burhan 33 liraya sattı. Fakat ben bunu birkaç misli ağırlığındaki elmaslara, zümrütlere değişmem.

Büyük bir coşku içinde olan Ali Emiri Efendi kitabını kimseye göstermek istemedi. Hem kitabı kıskanıyor ve hem de kaybolmasından endişe ediyordu. Devrin ünlü simaları Ziya Gökalp ve Fuad Köprülü gibi şahıslar, Ali Emiri Efendi'nin Divanü Lügati't Türk'ü bulunduğunu işitmiş ve görmek istemişlerse de Ali Emiri Efendi onları kitaba yanaştırmamıştı; Kitabı sadece çok güvendiği Kilisli Rifat Efendi'ye gösteriyordu.

Ali Emiri Efendi satın aldığı anda, kitap hırpalanmış ve yıpranmış bir vaziyetteydi. Şirazeleri çözülmüş, formları dağılmış, sayfaları birbirine karışmış ve numaraları da yoktu. Bu sebeple kitabın eksik mi, tam mı olduğu belli değildi. Ali Emiri Efendi bunun tespitini Kilisli Rifat Efendi'ye yaptırdı. Kilisli Rifat Efendi, iki ay müddetle kitabı üç kere okudu. Sonunda belli olmuştu eser tamdı. Kilisli Rifat Efendi karışmış sayfaları yerli yerine koydu ve numaralandırdı. Ali Emiri Efendi bu hizmeti karşılığında, Kilisli Rifat Efendi'ye bir evini hediye etmek istediye de kabul ettiremedi. Kilisli Rifat Efendi, eğer illa kendisine bir mukafat verecekse, kitabı yayınlamasının yeterli olacağını söyledi.

Divanü Lügati't Türk'ün neşri

Ancak Ali Emiri Efendi kitabı hemen yayınlamak istemedi. Kitabın neşrini en çok

Kasım Abdullah'a sunarken, Arapçanın bütün İslâm dünyasında, kültür dili olarak hâkim olduğu bir çağda: "Tanrı yeryüzündeki erki (gücü) Türklere vermiştir. Bunların dilini öğrenmekte yarar vardır. Bu kitabı Araplara Türkçe öğretmek için ve Türk dili ile Arap dilinin atbaşı beraber yürüdükleri bilinsin diye yazdım" diyebilecek kadar üstün bir Türklük sevgisine, üstün bir ana dil şuuruna sahip bulunuyordu. Bu konu ile ilgili bazı satırları eserin tercümesinden olduğu gibi aktaralım: "İmdi bundan sonra Muhammed oğlu Hüseyin, Hüseyin oğlu Mahmut der ki: Tanrı'nın devlet güneşini Türk burçlarından doğdurmuş olduğunu ve onların mülkleri üzerinde göklerin bütün teğrelerini[1] döndürmüş bulunduğunu gördüm. Tanrı onlara Türk adını verdi; onları herkese üstün eyledi; kendilerini hak üzere kuvvetlendirdi. Onlarla birlikte çalışanı, onlardan yana olanı aziz kıldı ve Türkler yüzünden onları her dileklerine erıştirdi; bu kimseleri kötülerin -ayak takımının- şerrinden korudu. Okları dokunmaktan korunabilmek için, akli olana düşen şey, bu adamların tuttuğu yolu tutmak oldu. Durdini dinletebilmek ve Türklerin gönlünü almak için onların dilleri ile konuşmaktan başka yol yoktur".

"And içerek söylüyorum, ben Buha-ra'nın sözüne güvenilir imamlarının birinden ve başkaca Nasaburlu bir imamdan işittim, ikisi de senetleriyle bildiriyorlar ki, yalvacımız (Peygamberimiz S.A.) kıyamet belgelerini, ahir zaman karışıklarını ve Oğuz Türklerinin ortaya çıkacaklarını söylediği sırada Türk dilini öğreniniz; çünkü, onlar için uzun sürecek egemenlik vardır, buyurmuştur".

"Bu söz (hadis) doğru ise (sorgusu kendilerinin üzerine olsun) Türk dilini öğrenmek çok gerekli (vâcib) bir iş olur; yok bu söz doğru değilse akıl da bunu emreder"[2].

"Türk dili ile Arap dilinin atbaşı beraber yürüdükleri bilinsin diye Halifin Kitabü'l-ayn'ında yaptığı gibi, kullanılmakta olan kelimelerle bırakılmış bulunan kelimeleri bu kitapta birlikte yazmak ara sıra yüreğime doğar dururdu"[3].

Divanu Lûgati't-Türk'ü, sıradan herhangi bir sözlük gibi kabul etmek doğru değildir. Çünkü, o, yazarının üstün şahsiyeti ve birçok alandaki geniş bilgisi dolayısıyla, XI. yüzyıl Türk kültür tarihini pek çok yönleri ile aydınlatılabilen bir kaynak eser vasfı kazanmıştır.

Kâşgarlı Mahmut'un, XI. yüzyıl Türk dünyasına yayılmış bütün Türk boylarının yaşadıkları bölgelerden, oturdukları büyüklü küçüklü yerleşim merkezlerinden buraları bizzat dolaşarak malzeme toplamış olması; Karahanlı yazı dilindeki sözleri verirken, onları öteki Türk lehçe ve ağızlarından topladığı örneklerle karşılaştırması, gerekli yerlerde bunlar için ses bilgisi ve gramer açıklamaları yapmış olması, onun eserini, modern dilcilik metodlarına göre hazırlanmış ansiklopedik bir sözlük; geniş çapta karşılaştırmalı bir gramer durumuna getirmiştir. Elimizde, Türkçenin eski devirlerini ele alan bu vasıfta, bu genişlik ve derinlikte başka bir eser bulunmadığından, Divanu Lûgat-it-Türk, Türk lehçe ve ağızları için değer biçilmez bir kaynak durumuna girmiştir.

Bunun dışında, Kâşgarlı Mahmut ele aldığı Türk boy ve kavimlerinin oturdukları yerleri uzun uzun anlatmış, kullandıkları alfabeye sistemlerinden, dillerindeki ses ve yapı ayrılıklarından, boy teşkilâtlarından söz etmiş; onların etnografyalarından tutunuz da inançlarına, gelenek ve göreneklerine, edebiyat ve folkloruna varıncaya kadar ayrıntılı bilgiler vermiş, bu bilgileri gerektiğinde hadisler, atasözleri, şiir parçaları ve dörtlükler gibi canlı örnekler sıralayarak açıklamaya çalışmıştır. İlk Türk dünya haritası ve en eski Türk savlari (atasözleri) onun kitabında yer almıştır.

Kâşgarlı Mahmut'un, eserinde oldukça geniş ölçülerle yer verdiği Türk kavimlerinden biri Uygurlardır. VIII. yüzyılda Moğolistan'da, IX. yüzyılda da Doğu Türkistan'da yüksek seviyede şehirli bir Türk kültürü geliştirmiş olan Uygurlar hakkında, Uygur devri metinlerinde tarihî bilgiler mevcut değildir. Bu kavim komşularınca da az tanınmış olduğundan, XI. yüzyılda Kâşgarlı Mahmut'un kendi

eserinde Uygurlar için vermiş olduğu bilgiler hayli değerlidir. Ayrıca, Kâşgarlı Mahmut, Uygurlardan doğrudan doğruya kendi adları ile bahseden ve haklarında çok yönlü bilgi veren ilk İslâm dil tarihçisi vasfını da taşımaktadır. Bu konuda verilen bilgiler arasında, Kâşgarlı Mahmut'un mensup bulunduğu Karahanlı Devleti ile Uygurlar arasındaki savaşlara ait tarihî hatıraların izleri olarak bir destan parçası durumundaki bazı dörtlülere rastlanmaktadır.

İşte bir örnek:

Kimi içre oldurup
İlav suvın keçtimiz
Uygur tapa başlanıp
Mınglak ilin açtımız

*(Gemi içine oturarak İla suyunu geçtik;
Uygur memleketine yönelerek Manglak elini
fethettik).[4]*

Uygur eline yapılan bir gece baskını anlatılırken de:

Tünle bile bastımız
Tegme yanğak bustumuz
Kesmelehn kestimiz
Mınglak erin biçtımız

*(Geceleyin baskın yaptık, her yandaki
pusuya girdik. Öyle ki, atalarının perçemlerini
kestik ve Mınglak erlerini öldürdük)*
denmektedir.

Kâşgarlı'nın, eserinde sık sık söz konusu ettiği kavimlerden biri de Oğuzlardır. Oğuzların dili, yani Türkiye Türklerinin atalarının konuşmuş oldukları Eski Oğuzca da öteki Türk boylarının lehçelerine bakarak daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Eserde Oğuzlar, Oğuzeli ve Oğuzca üzerinde genişlemesine bilgi verilmiş olmasının sebebi, şüphesiz Oğuzların X, XI. yüzyıllar Orta Asya Türk dünyasındaki önemleri ile orantılıdır. Oğuz Türkmen boyları daha X. yüzyıldan ve Sirderya ırmağı kuzeyindeki steplerden başlayarak. Sirderya, Maveraünnehir, Harezm ve Horasan

bölgelerinde önemli bir yer tutmuş bulunuyorlardı XI. yüzyılda Büyük Selçuklu Devleti'nin batıya yaptığı göçler ve fütuhatlar ile, Oğuz hakimiyeti Azerbaycan, Irak bölgelerine ve devrin büyük kültür merkezlerinden biri durumunda olan Bağdat'a kadar uzanmıştı. Orta Asya Türk dünyasında bu kadar önemli bir yer tutmuş olan Oğuzların Türk dili tarihi bakımından etkisiz kalmaları elbette söz konusu olamazdı. Kâşgarlı Mahmut'un eserinde Oğuzcaya çok sık yer vermiş olması, herhalde bu durumla ilgili olmalıdır. Kâşgarlı'nın Oğuzca hakkında verdiği bilgiler, dil tarihi açısından daha başka bir değer de taşımaktadır. Şöyle ki; VIII. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar değişik bölgelerde müstakil, fakat ayrı birer yazı dili hâlinde yol almış bulunan Türkçe, tek bir kol hâlinde ilerlemiştir. Oğuzcanın gerek Orta Asyada gerek Anadolu bölgesinde müstakil bir yazı dili hâlinde kuruluşu XIII. yüzyıldadır. Elimizde XIII. yüzyıldan önceye ait yazılış alanları belli metinler bulunmadığından bu gün için Oğuzcanın XIII. yüzyıl öncesi, sisli bir dönem durumundadır. İşte bundan dolayıdır ki, Kâşgarlı Mahmut'un Oğuzca için verdiği bilgiler bu lehçenin XI. yüzyıldan XIII. yüzyıl ortalarına kadar uzanan devresinin tayini bakımından çok değerlidir ve iki dönem arasında bir köprü vazifesi görmektedir.

Bütün konuşma ve yazı dilleri gibi, Oğuzca da sürekli bir değişme yolu izlediğinden, Divanu Lûgati' t-Türk vasıtasıyla Oğuzcanın tarihî gelişme durumu hakkında da değerli bilgiler alınabilmektedir. Ayrıca, bu eser sayesinde, Oğuzcanın, o devrin ortak yazı dili olan Karahanlı Türkçesi ile öteki ağız ve lehçeler arasındaki yerini, onlarla birleşen ve ayrılan yanlarını da az çok öğrenebilmekteyiz. Çünkü, Kâşgarlı Mahmut, eserinde herhangi bir kelime veya dil kuralı üzerinde dururken "Türklerce -yani Karahanlı Türklerince- böyle söylenir; Oğuzlarda karşılığı şudur; Oğuzlar bunu bilmezler; Çiğil, Yağma, Suvar ve Bulgar Türkleri ile Kıpçaklar bu söyleyişle ortaklaşırlar ya da ayrılırlar; onların başka bir diyaleği vardır" gibi ayrıntılı açıklamalara da girmiş; gerektiğinde bunlar için örnekler de sıralamıştır.

Divanu Lûgati't-Türk'ün dil ve kültür tarihindeki yeri üzerinde ne kadar dursak, ne kadar yazsak azdır. Sonuç olarak diyebiliriz ki, Kâşgarlı Mahmut, bu değerli eseri ile Türk milletinin kalbinde olduğu kadar Türk dil ve kültür tarihine de adını altın harflerle yazdırmaya hak kazanmış üstün değerlerimizden biridir.

Sayın okuyucularımıza Türkçenin XI. yüzyılda nasıl bir dil yapısında olduğunu gösterebilmek ve günümüze gelinceye kadar ne gibi değişikliklere uğradığı hususunda bir fikir verebilmek için, yazımızı, aşağıda Divanu Lûgati' t-Türk'ten aktardığımız birkaç sav (ata-sözü) ve birkaç dörtlülle bitirmek istiyoruz:

SAVLAR :

Erdem başı tıl
'Erdemin, yani faziletin başı dildir.'

Ot tise ağız köymes
'Ateş demekle ağız yanmaz'

Közden yırasa köngülde yine yırar
'Gözden iraklaşan gönülden de iraklaşır.'

Tağ tağka kavuşmas kişi kişiye kavuşur
'Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.'

Öd keçer kişi tuymaz, yalanğuk oğlı mengkü kalmas
'Zaman geçer kişi duymaz, insanoğlu baki kalmaz.'

Suv körmeginçe etük tartma
'Suyu görmeden pabuç çıkarma.'

Tüzün birle uruş utun birle üsterme
'Ağırbaşlı ile uğraş, yüzüzle yarışma.'

Neçe munduz erse eş edgü, neçe egri erse yol edgü
'Ne kadar ahmak olursa olsun arkadaş yalnızlıktan iyidir;
Ne kadar eğri olursa olsun, yol yolsuz kalmaktan daha iyidir.'

DÖRTLÜKLER :

Begler atın arğurup
Kadgu anı turgurup
Mengzi yüzi sarğarıp
Kürküm anğar türtülür

'Beyler atlarını yordular, kaygı onları durdurdu, yani sardı; benizleri sarardı; sanki safran sürül-müştü'

Tumluğ kelip kapsadı
Kutluğ yayığ tepsedi
Karlap ajun yapsadı
Et yin üşüp emrişür.

'Soğuk gelip kapladı, kutlu yazı çekemedi; kar yağarak dünyayı kapattı vücut üşüyerek titriyor'

Yığlap udu artadım
Bağrım başın kartadım
Kaçmış kutug irtedim
Yağmur küni kan saçar.
'Arkasından ağlayarak bozuldum, bağrımın yarasını deştim, giden saadeti aradım, gözüm yağmur gibi kan saçar.'

Tümen çeçek tizildi
Bükünden ol yazıldı
Öküş yatıp üzeldi
Yerde kopa adrişur

'Yazın gelişi dolayısıyla, tümen tümen çiçek dizildi, yer altında yatmaktan sıkılan bitkiler yerden fıskırıyor ve birbirinden ayrılıyor.'

Yaşın atıp yaşnadı
Tuman turup tuşnadı
Adğır kısır kişnedi
Öğür alıp okraşur

'Bahar dolayısıyla: bulut şimşek çaktırdı ve bulutlar coştı; kısraqla aygır baharın geldiğini görerek kişnediler, her aygır kısrağını aldı.'

(*) Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C.1, TDK Yay.:629, Ankara 1995 Millî Kültür, C. 2, S. 10 (Mart 1981), s. 15-19.

[1] Çağın güneş batmaz imparatorluğu anlamıyla.

[2] Divanu Lûgati't-Türk Tercümesi, C. 1., TDK, Ankara 1939, s. 3,4.

[3] Not 1'de g.e., s. 6.

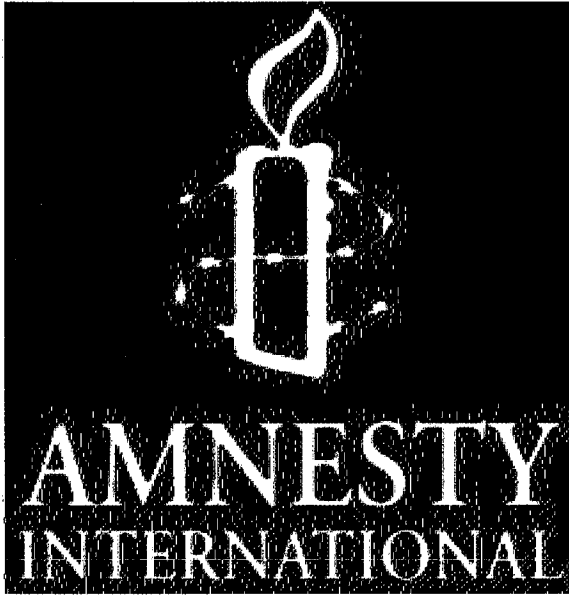
[4] Divanu Lûgat-it-Türk Tercümesi, C. III, s. 178-1. Bu konuda geniş bilgi için bk. Tahsin Banguoğlu, "Uygurlar ve Uygurlar üzerine." Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, 1958, s. 103-106.

DOĞU TÜRKİSTAN'dan HABERLER

AF ÖRGÜTÜNDEN ÇİN'E ÇAĞRI;

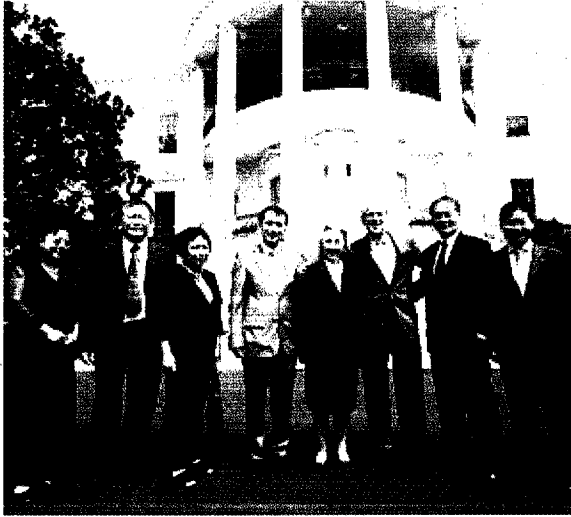
GÜVENLİK ADINDA SOYKIRIM;

16.06.2008 Tarihinde Uluslar arası Af örgütü Çin hükümetine, 2008 Pekin yaz olimpiyatlarından önce Çin'de uygulanan İnsan hakları ihlallerini olimpiyatlar başlamadan önce gözden geçirmesi çağrısında bulundu. Çin'de uygulanmakta olan idam cezalarını olimpiyatlar öncesinde sürelili olsa da durdurmaya çağırıldı. Uluslar arası Af örgütü Fransa temsilcisi Doğu Asya araştırmacısı Mark ALISON'un açıklamasına göre şuanda Çin'de ölüm cezalarının 68 türü bulunmaktadır. Bunların başlıcaları uyuşturucu madde ticareti, uyuşturucu madde kullanmak, rüşvet almak ve dolandırıcılık yapmaktır. Sadece Doğu Türkistan'da siyasi suçlardan dolayı idam cezası uygulanmaktadır.

08.07.2008 Günü Doğu Türkistan'ın Kaşgar şehrinde sudan bahaneler ile tutuklanan ve türlü suçlar isnat edilen 20 Doğu Türkistanlı soydaşımız halk mahkemesinde yargılandı. Yargılama sonucunda 3'ü hemen olmak üzere 2si geciktirilerek ölüm cezasına çarptırıldı. Diğer 15 kişi ise ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarına çarptırıldılar. Bu menfur olaydan bir gün sonra Doğu Türkistan'ın başkenti URUMÇİ'de Uygurların ikaamet ettiği bir siteye Çin silahlı kuvvetlerince yapılan baskında 5 soydaşımız şehit oldu. 2'si ağır yaralandı. 8 kişide tutuklandı. Çin hükümeti bu gibi baskı, zulüm, işkence ve işlediği cinayetler ile Uygur halkını sindirmek istemektedir.

RABIYE KADİR HANIM BEYAZ SARAYDA;

01.08.2008 Tarihinde Dünya Uygur Kurultayı Başkanı Rabiye Kadir hanım ve ABD de bulunan Çinli demokratlardan oluşan bir heyeti ABD başkanı Bush kabul etti. Beyaz saraydaki kabulde DUK başkanı Rabiye Kadir hanım George Bush'tan, 2008 Pekin olimpiyatları öncesi, Çin hükümetinin Uygurlara uyguladığı baskı ve işkence politikasından biran önce vazgeçmesi gerektiğini Çin devlet başkanı Hu JINTAO ile görüşmesinde dile getirmesi talebinde bulundu. Sayın Bush Çek Cumhuriyetinin başkenti PRAG'da Rabiye Kadir hanımla ilk görüşesinde Rabiye Kadir hanımı yalnız Uygur halkı değil tüm halklar için mücadele veren bir İnsan Hakları savunucusu olduğunu söylemişti.

ACABA BUNU ÇİN GİZLİ SERVİSİMİ YAPTI?

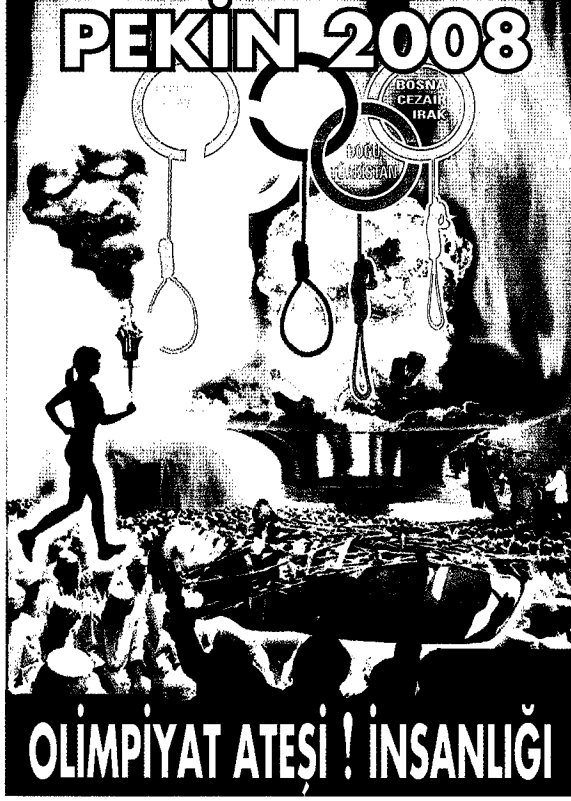

04.08.2008 Günü Doğu Türkistan'ın Kaşgar şehrinde sabahın erken saatlerinde bir sınır kontrol güvenlik noktasında bulunan Çinli askerlerin üzerine kamyonla bir tür intihar eylemi yapılmış olayda 16 Çinli asker ölmüş 16 kadarı da yaralanmıştır. Çin resmi haber kaynaklarının verdiği bilgiye göre olayda 2 Uygur genci yaralı olarak ele geçirilmiştir. El yapımı bomba ve bıçakların ele geçirildiği bildirilmiştir. Olaylardan haberdar olan yabancı basın mensupları olay yerine gittiklerinde olay mahallinin temizlenmiş olduğunu sadece kamyonun bir ağaca çarpmış vaziyette olduğuna tanık olmuşlardır. Görüntü almak isteyen Japon basın mensubuna Çinli polisler müdahale etmiş, görüntü almasını engellemiş ve tartaklamıştır. Yine Çin haber kaynaklarına göre bu olaydan 2 gün sonra Kuçar şehrinde Çinli polisler saldırı düzenlenmiş 2 polis öldürülmüştür.

Bu olaylardan hemen sonra sadece Kaşgar'da 1000 den fazla masum insan kadın, ihtiyar denmeden tutuklanmıştır. Uluslar arası haber kaynakları ve terör uzmanlarının açıklamalarına bakıldığında acaba bu işlerin arkasında Çin Gizli Servisimi var sorusu geliyor insanın aklına.

OLİMPİYAT'TAN ÖNCEKİ 9. GÜN

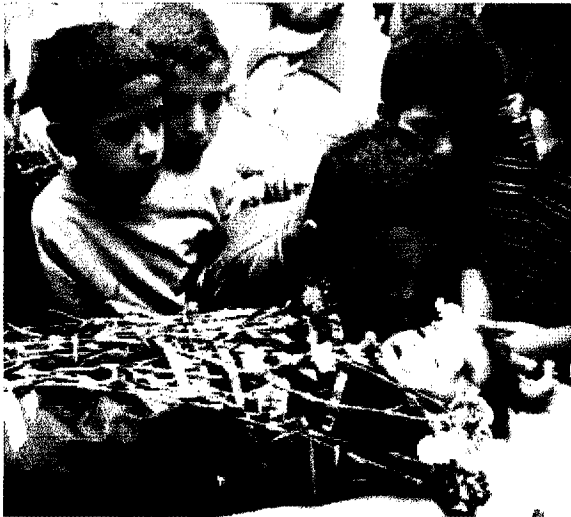
Amerika Birleşik Devletlerinde uluslar arası Din Özgürlüğü Komitesi 30 Temmuz'da "Olimpiyat'tan 9 Gün Önce" adında bir toplantı düzenledi. Toplantıya ABD nin insan haklarından sorumlu senato üyeleri ve ABD de faaliyet gösteren İnsan hakları örgütü yöneticileri katıldı. Toplantıda "Tibetliler, Falungung üyeleri ve Uygur halkı hala kesintisiz olarak Çin tarafından zulme ve işkenceye maruz kalmaktadır bunu şiddetle kınadığımızı buradan Çin hükümetine duyuruyoruz" dedi. Ayrıca toplantıda senato üyesi Kristoper SMİS, Shila JAKSON Lİ hanım sırayla söz alarak "Çin Olimpiyat sözünü tutmadı şurada olimpiyatlara 9 gün gibi bir süre kalmış şu günlerde hala Tibetli rahipler, Uygur Müslümanlar, Falungung ve Hristiyanlar hala zulüm görmektedir, Zulüm başka sebeplerden değil sebebi ise olimpiyatlardır." Dedi. Bu toplantıya

Uygur halkını temsilen Dünya Uygur Kurultayı başkanı sayın Rabiye Kadir hanım katıldı.

ÇİN VAADLERİNİ UNUTTU;

Uluslar arası Af örgütü sözcüleri Çin hükümetini vaatlerinde durmamakla suçladı. Uluslar arası Af örgütü açıklamasında, Çin'in, uluslar arası olimpiyat komitesine ve uluslar arası insan hakları örgütlerine, sivil

toplum örgütlerine verdiği vaatleri yerine getirmedeğini belirtti. Çin devletinin İnsan hakları ve hukukuna verdiği önemin yok denecek kadar az olduğu, hala Çin'in dünyada İnsan hakları ihlali yapan ülkelerin başında geldiği vurgulandı. Uluslar arası Af örgütü Çin halk Cumhuriyeti hükümetini 2008 Pekin olimpiyatları öncesinde Çin hapisanelerinde tutuklu bulunan insanlara daha iyi davranılması emniyet ve hapisane görevlilerinin suçlulara insancıl yaklaşmasını, Çin polislerinin keyfi tutuklamalarına son vermesini, olimpiyat temizliği adı altında yaptığı bastırma ve halkı sindirme politikasına son vermesini, hapisanede bulunan idam cezası alan kişilerin açıklanmasını, yerel ve ulusal ajans muhabirlerine rahat haber alma imkanı tanınmasını istedi.

OLİMPİYAT GÜVENLİĞİ BAHANE;

Şanghay ve Kumling şehirlerinde otobüslere patlayıcı madde konmasından sonra Çin hükümeti olimpiyat güvenliği adı altında yaptığı temizlik hareketini arttırdı. Bu temizlik hareketi Doğu Türkistan'da keyfi tutuklama, halka baskı ile kendini çok daha ağır şekilde göstermektedir. Faili meçhul cinayet ve eylemler Doğu Türkistan halkının üstüne atılmaktadır. Çin haber ajanslarının gerçek dışı ve ispatlara dayanmayan haberleri ile Uygur halkı töhmet altında bırakılmaktadır. Ancak yıllardır bilinen gerçekler ve Çin'in siyasi oyunları kamuoyu tarafından çok iyi bilinmektedir. Çin hükümetinin bu oyunlarını uluslar arası Af örgütü, İnsan Hakları örgütü ve sivil toplum örgütleri raporlarında yıllardan beri yayınlanmaktadır.

HISARCIK ve TALAS BELEDİYE BAŞKANLARI ZİYARET EDİLDİ

4 temmuz ve 9 temmuz günleri Kayseri ilimizin güzide beldesi Hisarcık Belediye başkanı sayın Ali Veral ve gözde ilçesi Talas belediye başkanı sayın Rifat Yıldırım dernek başkanımız Seyit Tümtürk ve yönetim kurulundan oluşan bir heyet tarafından makamında ziyaret edildi. Belediye başkanlarına Doğu Türkistan ve Uygur halkı hakkında bilgi verildi, yaşanan son gelişmeler aktarıldı. Gökbayrak dergisi ve Al ve Gökbayrak hediye edildi.

BAB-I ALEM DERNEĞİNDEN ZİYARET

15.07.2008 Günü kısa adı Bab-ı Alem olan Uluslar arası öğrenci dernekleri, derneğimizi ziyaret etti. Dünyanın çeşitli bölgelerinden ülkemize gelen (Mülteci, savaş, ve doğal afet mağduru) insanların okul çağındaki çocuklarına yardım amacı ile kurulan bu derne-

ğin organize ettiği Anadolu turunun son durağında Kayserimizi ziyaret ettiler. Dünyanın çeşitli ülkelerinden Türkiye'mize gelerek burada yüksek eğitimlerini sürdüren öğrencilere sabah kahvaltısı verildi. Kahvaltı öncesi derneğimiz genel başkanı sayın Seyit Tümtürk Çin işgalindeki Doğu Türkistan ve halkın durumu hakkında bilgi verdi. Ziyaret esnasında hayli duygulanan öğrenciler Kayserimizin tarihi ve doğal mekanlarını da görmek amacı ile derneğimizden ayrıldılar.

SAADET PARTİSİNDEN ZİYARET

16 07.2008 tarihinde saat 14:00 da derneğimizin Ankara şubesini Saadet partisi Ankara il başkanı Seyfullah Şahin ve yönetim kurulu üyeleri ziyaret ettiler. Ziyarete şube başkanımız sayın Hayrullah Efendigil ve yönetim kurulu hazır bulundular.

Saadet Partisi il başkanı sayın Seyfulah Şahin bey Doğu Türkistan'ın başkenti Urumçi'de 09 temmuz 2008 tarihinde Çinli polis güçlerince şehit edilen 5 Uygur kardeşimiz ve daha öncesinde meydana gelen olaylarda şehit olan kardeşlerimiz için taziye ve baş sağlığı dileklerini iletiler. Daha sonra şube başkanımız meydana gelen bu menfur saldırı hakkında detaylı bilgi verdi. Saadet partisi olarak her zaman yanımızda olduklarını ifade eden il başkanı 16 temmuz 2008 cumartesi günü Çin Büyük elçiliği önünde müşterek basın toplantısı düzenlemek istediklerini söyledi. 19 Temmuz cumartesi günü saat 12:00 de Çin Büyükelçiliği önünde basın açıklaması yapılarak Çin hükümeti kınandı. Ankara şube başkanı ve yönetim kurulu gelen misafirlerle bir saati aşkın bir süre bundan sonra yapmamız gereken etkinlikler hakkında bilgi alışverişinde bulundular.

Türkistan davasına gönül veren Japon halkı, Moğollar ve Tibetliler katıldı. Tokyo caddelerinde mitinge katılanlar karma bayrak gösterisi sergilediler. Binlerce kişinin kortej halinde yürüyerek miting alanına gitmesi Japon halkının ilgisini çekti. Mitingin açış konuşmasını Dünya Uygur Kurultayı Başkan yardımcısı ve derneğimiz Genel Başkanı Sayın Tümtürk yaptı. Yaklaşık bir saat gibi bir süre topluluğa hitap eden Sayın Tümtürk'e Japonların ilgisi büyüktü. Daha sonra kürsüye gelen Japonya Uygur Cemiyeti Başkanı Sayın İlham Mahmut Doğu Türkistan ve Uygur halkına çok samimi olarak ilgi duyan Japon halkına, "Doğu Türkistan halkının mazlumiyetini Japon halkı çok iyi bilmektedir ilgi ve alakalarını da hiçbir zaman esirgemedi her zaman Uygur halkının yanında olduklarını göstermiştir, bundan dolayı Doğu Türkistan halkı adına Japonya devletine ve Japon halkına teşekkür ederiz" dedi.

TOKYO'DA BÜYÜK MITING

03.08.2008 Günü Japonya'nın başkenti Tokyo'da geçtiğimiz ay içinde faaliyete geçen Japonya Uygur Cemiyeti ve Dünya Uygur Kurultayının birlikte organize ettiği Tokyo'daki Büyük miting görkemli bir şekilde yapıldı. Çin'de 8 Ağustos'ta yapılacak olimpiyatları protesto etmek amacıyla gerçekleştirilen mitinge Dünya Uygur kurultayı başkan yardımcısı ve derneğimiz Genel başkanı sayın Seyit Tümtürk katıldı. Japonya'da şimdiye kadar yapılan protesto gösterilerinin en büyüğü olarak nitelenen mitinge başta Japonya'da bulunan Doğu Türkistanlı Uygurlar, Doğu

JAPONYA'DA ULUSLARARASI KONFERANS

4-5 Ağustos 2008 tarihlerinde Japonya'nın başkenti Tokyo'da "Çin'in Demokratikleşmesi" konulu uluslararası konferans düzenlendi.

Konferansa başta Kanada, İsviçre ve Japonya olmak üzere çeşitli ülkelerden çok sayıda siyasetçi ve bilim adamı katıldı. Doğu Türkistan'ı temsilen konferansa DUK başkan yardımcısı ve Dernek genel başkanımız Sayın Seyit Tümtürk ve Japonya Uygur Cemiyeti başkanı İlham Mahmut katıldı.

Konferansta söz alan Sayın Tümtürk ve Sayın Mahmut Doğu Türkistan sorunu hakkında bilgi verdi. 2008 yaz olimpiyatları nedeni ile Çin'in uyguladığı baskı ve yıldırma politikası anlatıldı.

Konferansa Tibet halkının lideri Dalay Lama'da mesaj göndererek, Tibet halkının sorunlarını dile getirdi.

PEKİN'DE AÇILIŞ ANKARA'DA PROTESTO

08.08.2008 de Pekin'de yapılacak olimpiyatlar ve Çin'in yıllardır masum Doğu Türkistan halkına uyguladığı insanlık dışı zulüm ve işkenceler protesto edildi. Ankara Kocatepe camiinde Cuma namazından sonra Doğu Türkistan'da yaşanan mezalimi açıklayıcı nitelikte el ilanı dağıtıldı. Cami cemaati ile aziz şehitlerimiz için giyabi cenaze namazı kılındı. Dualar edildi. Ardından Çin Halk Cumhuriyeti'nin Ankara büyükelçiliği önünde saat 14.00 de; Kayseri Doğu Türkistan kültür ve dayanış-

ma derneği genel merkez üyeleri, Doğu Türkistan kültür ve dayanışma derneği Ankara şubesi, İstanbul'dan katılan Doğu Türkistan Maarif derneği ve Doğu Türkistan gençlik derneğinin ortaklaşa organize ettiği ve Ankara'daki insan hakları örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve siyasi parti temsilcilerinin katıldığı protesto gösterisi yapıldı.

Yoğun güvenlik önlemleri altında yapılan protesto gösterisi, yabancı ve ulusal medya tarafından takip edildi. Protesto gösterisinde bir basın açıklaması yapan Dünya Uygur Kongresi başkan yardımcısı ve Doğu Türkistan kültür dayanışma derneği genel başkanı Sayın Seyit Tümtürk bugün Komünist Çin işgali altında bulunan 35 milyonluk Doğu Türkistan halkının maruz kaldığı insanlık dışı işkence ve zulümlerine karşı yaşam ve var olma mücadelesi verdiğini, tüm dünyanın ise buna seyirci kaldığını, Çin'in, ise her geçen gün dozunu arttırarak devam ettiği zulüm ile Doğu Türkistan halkını yok etmeye çalıştığını söyledi. Sayın Tümtürk sözlerine şöyle devam etti. "Bugün Çin, Doğu Türkistan'da bir milleti yok etmeye çalışıyorsa, ve bu vahim duruma kimse dur diyemiyorsa yer kürede yaşayan insanlığın ayıbidir". Bu protesto eylemi sırasında eyleme katılan Doğu Türkistanlı bir kardeşimizin kendini ateşe vermesi ise Doğu Türkistan'daki olayların ne kadar acı ve vahim olduğunun bir göstergesidir. Olaya anında müdahale edilse de ağır yaralanan kardeşimiz ambulans ile hastaneye kaldırılarak tedavi altına alındı. Bu olaylardan sonra protesto eylemi sona erdi

ÇİN BÜYÜKELÇİLİĞİ ÖNÜNDE KENDİNİ YAKTI

08.08.2008 Günü Çin Büyükelçiliği önünde yapılan protesto gösterisi sırasında, Çin'in 2008 Pekin olimpiyatlarını ve Doğu Türkistan'da uyguladığı insanlık dışı politikalarını protesto etmek amacı ile Doğu Türkistanlı bir kardeşimiz kendini yaktı. Protesto gösterisi sonrası tüm dünya ajansları ve televizyonlarından son dakika ve flaş haber olarak verilen haberlerin ardından olay hakkında bilgi almak isteyen Basın çeşitli ülkelerde yaşayan Doğu Türkistanlı hemşerilerimizden gelen telefonlar ile telefonlarımız kitledi. Japonya, Suudi Arabistan, ABD ve AB diğer ülke televizyon kanalları olayı anında vererek, Doğu Türkistan halkının Çin hükümetine karşı düzenlediği en büyük ve anlamlı protesto olarak nitelendirdi.

TV 5'DE DOĞU TÜRKİSTAN

TV 5 televizyonunda yapımcılığını ve sunuculuğunu Yavuz Selim beyin üstlendiği (2 Doğu 2 Batı) adlı canlı yayın programına telefon ile katılan Dünya Uygur Kongresi başkan yardımcısı ve derneğimiz genel başkanı sayın Seyit Tümtürk Çin hükümetinin Doğu

Türkistan'da son birkaç aydır uygulamaları ve özellikle Kaşgar'da, Urumçi'de yaşanan olaylar ve son olarak yine Kaşgar'da vuku bulan olaylarla ilgili olarak detaylı bilgi verdi. "Bugün Çin elçiliği önünde yaptığımız protesto eyleminde kendini yakan kardeşimiz kendini boş yere yakmamıştır, Bugün Doğu Türkistan'daki mazlum halk eğer yönetime yer yer baş kaldırmışsa bunun müsebbibi ve sorumlusu işgalci Komünist Çin hükümetidir. Doğu Türkistan halkının artık zulme işkencelere ve baskılara dayanma gücü kalmamıştır. Mazlum Doğu Türkistan halkının bu haklı davasına Batı dünyasından önce, İslam dünyasının sahip çıkmasını beklerdik, bugün Tibetlilere gösterilen ilgi ve alaka desteğin, halkı Türk ve Müslüman olan Doğu Türkistan için de gösterilmesini TV 5 kanalı aracılığı ile buradan bir kez daha duyurmak istiyorum. Ayrıca Doğu Türkistan ve mazlum Uygur halkının haklı davasını kamuoyuna duyurulmasına aracı olduğu için bu imkanı bize verdiği ve destek olduğu için TV 5 kanalı yöneticilerine bu programın yapımında emeği geçen tüm TV 5 ailesine Doğu Türkistan halkı adına teşekkür ederim" dedi.

FEDAKAR KARDEŞİMİZE ZİYARET

Çin Büyükelçiliği önünde 08.08.2008 günü yapılan protesto gösterisi sırasında canını hiçe sayarak kendisini yakan kardeşimiz

Mehmet Dursun Uygur'u derneğimiz Ankara şube başkanı sayın Hayrullah Efendigil ve beraberindeki heyet ziyaret etti. Çin hükümetini protesto amacı ile kendini yakarak ağır ya-

ralanan kardeşimiz çok zorda olsa konuşmaya çalışarak vatana ve milletine olan bağlılığını şu cümleler ile ifade etti. Parmağını zafer işareti yaparak "Doğu Türkistan bağımsız olacaktır vatan sağ olsun" dedi. sende sağ ol diyor Cenabı Allah'tan kendisine acil şifalar diliyoruz. Doğu Türkistan ve Uygur milleti senin bu fedakarlığını hiçbir zaman unutmayacak her 8 Ağustos'ta senin yaptıklarınla gurur duyacak, anacak ve yad edecektir.

YARALI KARDEŞİMİZ İSTANBUL'A GÖTÜRÜLDÜ

Numune hastanesinde bir süredir yoğun bakım ünitesinde, Ankara şube başkanımız sayın Hayrullah Efendigil'in nezaretinde tedavi gören kardeşimiz Mehmet Tursun Uygurtürkoğlu, Ankara'daki Doğu Türkistanlı hemşerilerimiz tarafından alınarak uçak ile İstanbul'a götürüldü. Doktorlarından alınan bilgiye göre daha uzun bir süre hastanede tedavisinin süreceği kaydedildi. Kardeşimiz Mehmet Dursun Uygur'a tüm Doğu Türkistanlı hemşerilerimiz adına ailesine ve çocuklarına tekrar büyük geçmiş olsun dilekelerimizi sunar Cenabı Allah'tan acil şifalar diliyoruz.

ŞARKI TÜRKİSTAN TARİHİ

Mehmet Emin BUĞRA
Çeviri: Gökbayrak

Küçük Kimdir ve Onun Doğu Türkistan'a Gelmesinin Sebebi Nedir?

Hicri 611'de Küçlük Hoten'e saldırdı. Bu savaşta Kılıçhan şehit oldu. Böylece Küçlük şehri ele geçirdi ve tüm şehri yıkıp yaktı. Ondan sonra Hoten halkını İslamiyetten çıkarıp Şaman dinine sokmak için halka zulmetmeye başladı. Ancak halk İslamiyetten vazgeçmediği için bu hedefine ulaşamadı. Küçlük, bunun sebebi bölgede yaşayan din alimlerinin çokluğu diye düşünerek din alimlerini yok etmeyi planladı. Bir gün "tüm din alimleri toplansın, herkesin görüşü tartışılsın, kimin görüşü doğruysa ona uyalım" diye herkesi toplanmaya çağırdı. Ertesi gün bir meydana 3000 kadar din alimleri toplandı. Küçlük'ün askerleri de hazır bulundu. Hoten alimlerinden İmam Alaiddin İslam hakikatini, İslamın hak din olduğunu, putperestliğin batıl olduğunu güçlü delillerle ortaya koydu. Küçlük bunu duyunca bir şey söyleyemedi ve İslamiyete, peygambere hakaret etmeye başladı. Küçlük bu toplantıyı din alimlerini yok etmenin iyi bir fırsatı bilerek meydandaki tüm din alimlerini şehit etti. O günden sonra ezan okumak, cemaatle namaz kılmak yasaklandı. Cami ve medreseler yıkıldı, kitaplar yakıldı ve Müslüman olduğunu açıklayan kişi işkencelerle öldürüldü. Küçlük bu zulümleriyle 4 yıl hakimiyeti devam ettirdi. Bu süre zarfında mutaassıp Toyin ve Kam'ların yol göstermesiyle Doğu Türkistan halkına yapmadığını bırakmadı. İlim ve medeniyetle dolu bu memleketi harabeye çevirdi. Şehir halkı Küçlük'e sürekli karşı çıktığı için kanlı bastırıldı ve şehit edildi. Geri kalanı şehri terk ederek kaçtı ve şehir nüfusu gittikçe azaldı.

Hicri 615 (miladi 1218)'te Cengiz Han'ın askerleri Doğu Türkistan halkının yardımına yetişti. Cengiz Han'ın askerleri Küçlük'ü öldürüp din ve yaşamda özgürlük ilan etti.

Bir Tarihi Uydurma Hakkında

Hıristiyan kaynaklarından alınan aşağıdaki rivayetler günümüz bazı tarih kitaplarında yer almaktadır. Araştırmalarıma göre bu rivayetler mesnetsiz olup misyonerlerin kendi emelleri doğrultusunda uydurdukları hikayelerden ibarettir. Bu rivayetlerden örnek olarak Küçlükhan'ın kabilesi olan Nayman kabilesinin dini Hıristiyan idi. Küçlük de Hıristiyan olup babasının adı Yuhenna idi. Doğu Türkistan'ı aldıktan sonra eşinin etkisiyle Şaman dinine tabi olmuştur.

Yuhenna isimli Türk Hanı Girayt kabilesinden olup Cengiz Han'dan önce yaşamış veya Cengiz Han'ın çocuklarından birinin döneminde yaşamıştı. Yuhenna Hıristiyan din adamlarının önde gelenlerinden.

Yuhenna'nın kabilesi olan Girayt kabilesi Köknür ve Udun (Hoten) bölgelerinin ortasına, yani şimdiki Çerçen ve Çarkılık bölgesine yerleşmişti.

Birbirine benzemeyen bu rivayetleri tarihçi Ebulferec Corcis "Muhtesir el-Düvel" kitabında yazar. Bu zamanı ve mekanı belli olmayan Yuhenna rivayetleri sonraki dönemlerde Rusların etkisi altına girmiş Türk kabillerini Hıristiyanlaştırmak için bazı papazlar tarafından uydurulmuştur. Bu rivayetleri gerçek gibi gösteren Yuhenna hakkında birbirine zıt çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Bu uydurma yine Avrupa tarihçileri tarafından açığa çıkarılmıştır.

Yukarıdaki rivayetler ve kıssalar Moğolistan'ın o zamanki durumuna uyumlu gözükse de onların yalan olduğu aşikardır.

Devamı Sonraki Sayımızda Olacaktır.

ÖZKAR Grup

ÖZKAR İnşaat

Yıldırım Beyazıt Mah. Uzay Cad. No: 48 Kayseri/TÜRKİYE
Tel: +90 352 233 51 10 Fax : 0.352 233 38 30
E-mail : inaat@oz-kar.net

ÖZKAR Enerji

Org.San.Böl. 10. Cadde No: 47 38070 Kayseri/TÜRKİYE
Tel: +90 352 321 16 87 (pbx)
Fax: +90 352 321 16 84
E-mail : enerji@oz-kar.net

ÖZKAR Metal

Org.San.Böl. 10. Cadde No: 49 38070 Kayseri/TÜRKİYE
Tel: +90 352 321 39 39 (pbx)
Fax: +90 352 321 39 40
E-mail : metal@oz-kar.net

ÖZKAR Ahşap

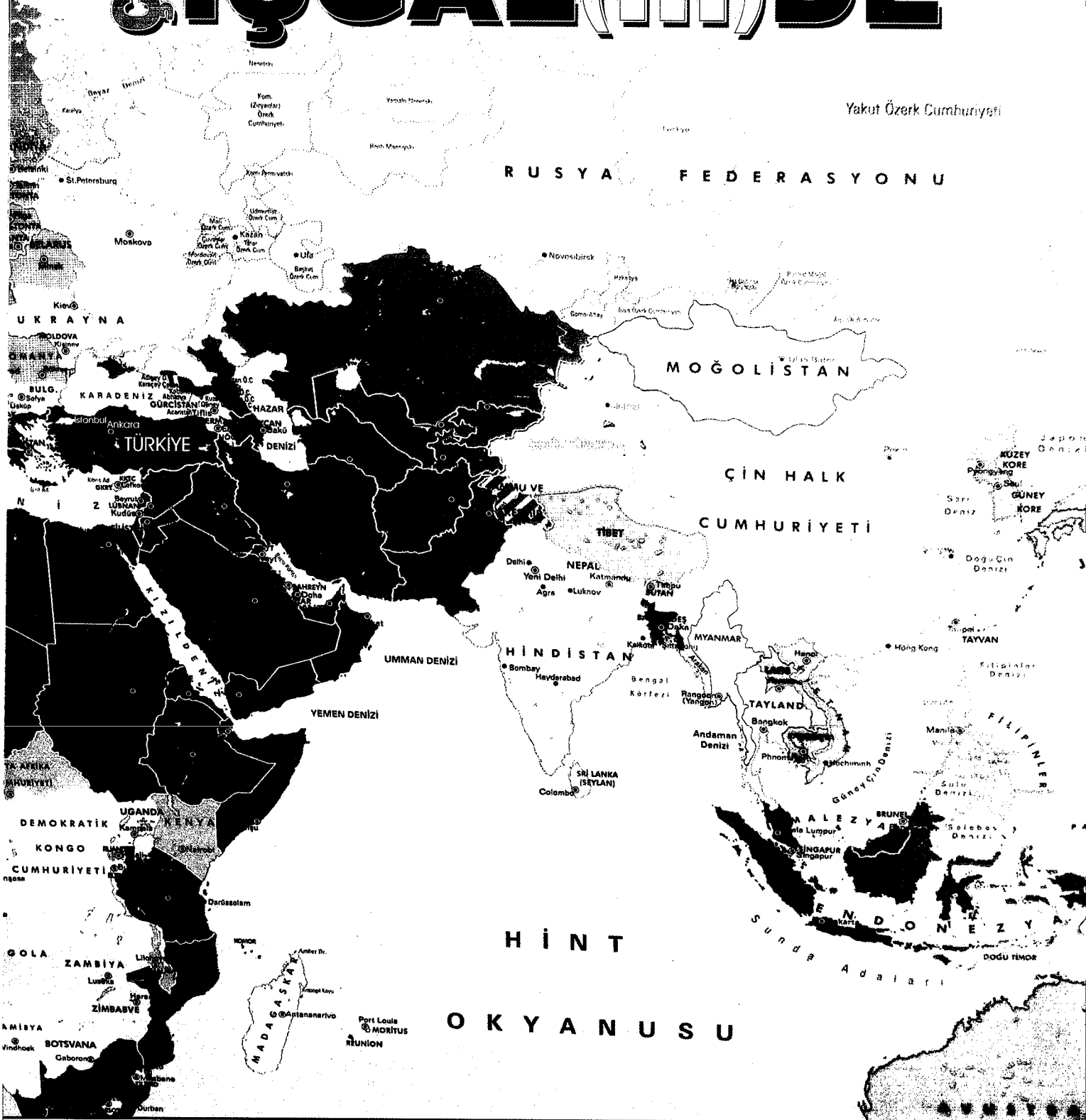
Org.San.Böl. 10. Cadde No: 47 38070 Kayseri/TURKIYE
Tel: +90 352 321 10 95 (pbx)
Fax: +90 352 321 16 84
E-mail : ahsap@oz-kar.net

ÖZKAR Distic

Org.San.Böl. 10. Cadde No: 47 38070 Kayseri/TURKIYE
Tel: +90 352 321 15 70 (pbx)
Fax: +90 352 321 16 84
E-mail : distic@oz-kar.net

Doğu Türkistan; 1.823.418 Km² yüzölçümü ile 35 milyon müslümanın yaşadığı bir Türk yurdudur.

Doğu Türkistan ZİŞGAL(in)DE

GENEL MERKEZ

Hoca Ahmet Yesevi Mah. Türkistan Evleri
44. Sok. No: 28/A

Tel: (0352) 339 39 65 Fax: (0352) 337 35 04
38090 Kocasinan/KAYSERİ

ŞUBE

Sakarya Mah. Talat Paşa Bulvarı
Kılıç Apt. No: 141/3
Dört Yol / Cebeci / ANKARA
Tel & Fax: (0312) 319 54 72

www.gokbayrak.com / gokbayrak@gokbayrak.com